

KAPITEL 15 ÅRSKURS 7–9

15.1 Övergången mellan årskurs 6 och 7 och uppdraget i årskurs 7–9

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetsätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

V A S .
V A S .

Övergången mellan årskurs 6 och 7

Vid övergången från åk 6-7 är det viktigt med ett bra samarbete mellan de olika stadierna och med vårdnadshavarna för att garantera en så smidig övergång som möjligt.

Mars

För elever i behov av särskilt stöd görs pedagogiska utredningar för att granska beslutet om särskilt stöd eller för att inleda det särskilda stödet.

Vid äskandet av skolgångsbiträdesresursen bör mottagande skola få uppgifter om behoven.

April

Skolvisa besök där speciallärare, studiehandledaren och biträdande rektor samt vänelever träffar blivande sjuor.

För elever som är i behov av stöd ordnas möten med vårdnadshavare och klasslärare/speciallärare i åk 6 (vid behov rektor) och mottagande skolas ansvariga lärare/klassföreståndare (vid behov rektor och biträdande rektor) Initieras av sändande skola.

Enskilda besök för elever med behov av stöd tillsammans med vårdnadshavare, biträde och speciallärare

Mottagande skola utser en ansvarsperson som har till uppgift att koordinera undervisningen för elever i behov av stöd med stöd av de pedagogiska dokumenten

Maj

Åk 6 på besök i Borgaregatans skola

Augusti-September

Stödet för eleverna granskas. Planerna för lärande och Individuella planer uppgörs.

Oktober-November

Uppföljning

December

Årskurs 7–9: Att växa som medlem i gemenskapen

Det särskilda uppdraget i årskurs 7–9 är att handleda och stödja eleverna under deras intensiva utvecklingsfas, se till att de slutför den grundläggande utbildningens lärokurs och uppmuntra alla elever att fortsätta studera. Det är särskilt viktigt att varje elev får så bra förutsättningar som möjligt för att studera efter den grundläggande utbildningen och kunna fatta realistiska och kunskapsbaserade beslut. Individuella skillnader i elevernas utveckling, också mellan pojkar och flickor, blir tydligare och inverkar på skolarbetet. Eleverna ska handledas att förstå sin utveckling och uppmuntras att acceptera och ta ansvar för sig själva och sina studier, sina kamrater och närmiljön. Eleverna ska stödjas att utveckla en gemenskap, som inte godkänner varken mobbning, sexuella trakasserier, rasism eller annan diskriminering. Studiemotivationen ska stärkas genom omsorg, individuellt bemötande samt mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer. Praxis för bedömning och respons under studierna planeras och genomförs så att de är interaktiva och ger handledning i lärandet samt uppmuntrar eleverna att arbeta målmedvetet som individer och i grupp. Samarbetet mellan hem och skola antar nya former och får nytt innehåll men är fortfarande ett viktigt stöd för den unga. Gemensamma avtal om spelregler och uppförande med eleverna och deras vårdnadshavare skapar trygghet och främjar skolarbetet.

Under årskurs 7–9 lägger eleverna grunden för sin vuxenidentitet, stärker sina kunskaper samt inriktar sig på och förbereder sig för livet efter den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska fördjupa, berika och bredda de kunskaper och färdigheter eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna. Nya gemensamma läroämnen är huslig ekonomi och elevhandledning. Undervisningen i fysik och kemi, biologi och geografi samt hälsokunskap som tidigare ingått i omgivningslära uppdelas i fem separata läroämnen. Eleverna erbjuds flera valfria läroämnen. De mångvetenskapliga lärområdena och de valfria ämnena ger eleverna möjligheter att fördjupa sina intressen och att kombinera det de lärt sig på fritiden med skolarbetet. Dessa ger eleverna tillfällen att öva sig att arbeta självständigt och ta ansvar i till exempel konstnärliga produktioner, forskningsprojekt eller samhällsprojekt.

Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium

Vid övergången från den grundläggande utbildningen till utbildning på andra stadiet inriktar sig eleverna på fortsatta studier och fattar beslut om sin utbildning och karriär. Övergången förutsätter systematiskt och yrkesövergripande samarbete samt kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna. Målet är att ge eleverna så goda färdigheter som möjligt att gå vidare till följande utbildningsstadium samt att trygga välbefinnandet och förutsättningarna för studier. Övergången till ett nytt skede av livet förutsätter ökad livskompetens och självständighet och mera ansvar. Skolan ska stödja eleverna i utvecklingsprocessen, vilket innebär att betydelsen av elevhandledning och elevvård ökar. Eleverna behöver mycket information om olika utbildningsmöjligheter efter grundskolan samt mångsidig handledning både av studiehandledaren och av lärarna i olika läroämnen. Det är viktigt att reservera tid för diskussion med eleverna om deras planer, att hjälpa dem att förstå vilka krav de fortsatta studierna ställer och att göra realistiska val.

15.2 Mångsidig kompetens i årskurs 7–9

De allmänna målen för mångsidig kompetens fastställs i kapitel 3. I det följande beskrivs de aspekter gällande målen som betonas i årskurserna 7–9.

Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att eleverna utvecklas. Å andra sidan ökar utmaningarna i fråga om samarbete mellan läroämnena och i skolvardagen. Skolan kan i bästa fall erbjuda en gemenskap som känns meningsfull för den unga som är i puberteten och där den unga får hjälp med att strukturera både sin egen utveckling och omvärlden. Det är särskilt viktigt att ge eleverna möjligheter att uppleva att de kan och lyckas för att på så sätt stärka deras självkänsla och att handleda varje elev att bli medveten om sina styrkor och att realistiskt se sina utvecklingsbehov.

Under dessa år fortsätter man att lägga grund för en hållbar livsstil och ett hållbart välbefinnande och reflekterar tillsammans med eleverna över sociala, samhälleliga och ekonomiska samt kulturella och ekologiska förutsättningar för hållbar utveckling. Undervisningen ska innehålla både praktiska och teoretiska exempel på sambandet mellan de olika aspekterna av hållbar utveckling och vad en hållbar livsstil i praktiken betyder.

Varje läroämne ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens på ett för läroämnet naturligt sätt. Att planera och genomföra de mångvetenskapliga lärområdena i samarbete med eleverna strävar i synnerhet till att utveckla och fördjupa mångsidig kompetens.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Skolarbetet ska stärka elevernas aktiva roll i lärprocessen och ge förutsättningar för positiva upplevelser och känslor som stödjer lärandet. Eleverna ska uppmuntras att ta ansvar för att ställa upp mål för sina studier, planera arbetet och utvärdera arbetsprocessen och resultatet. De ska lära sig att identifiera sina lärstrategier och studiestrategier och medvetet utveckla dem. Eleverna behöver redskap för att behålla sin uppmärksamhet och koncentration samt handledning för att använda teknik och andra hjälpmedel i sina studier.

Eleverna ska uppmuntras att lita på sig själva och sina uppfattningar, att motivera sina åsikter och att i skolarbetet tillämpa den kunskap de tillägnat sig utanför skolan. Det är viktigt att lära sig att lyssna till sig själv och till andra, att se saker med andras ögon och att hitta alternativa och kreativa lösningar. Eleverna behöver uppmuntran att bemöta och hantera oklar och motstridig information. Olika sätt att skapa kunskap granskas tillsammans och eleverna ska uppmuntras att föra fram kunskaper som baserar sig på egna

erfarenheter och reflektera kring hur de påverkar det egna sättet att tänka. Eleverna ska ges möjlighet att göra iakttagelser och träna sin observationsförmåga, att söka information på olika sätt och att kritiskt granska det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. Eleverna ska uppmuntras att använda sin fantasi för att komma till insikt och skapa nytt, att fördomsfritt kombinera olika perspektiv samt att bygga ny kunskap och nya perspektiv. Elevernas egna idéer ska stödjas. Tankeförmågan ska dessutom utvecklas genom att skapa olika slags tillfällen för eleverna att lösa problem, både självständigt och gemensamt, att argumentera, dra slutsatser och upptäcka orsakssammanhang och samband mellan olika företeelser för att lära sig tänka systematiskt. Utvecklingen av etiskt tänkande ska stödjas med hjälp av diskussioner om rätt och fel, ett gott liv och dygder samt om etiska principer. Konst framkallar känslor och ger nya insikter och fördjupar således det etiska och estetiska tänkandet.

Experimentella, undersökande och aktiverande arbetssätt över läroämnesgränserna, för att undersöka företeelser som intresserar eleverna, utvecklar tankeförmågan och är också viktigt med tanke på motivationen att lära sig och valet av utbildning efter den grundläggande utbildningen. Under lektionerna i de olika läroämnena ska man reflektera över hur studierna och de egna tanke- och arbetssätten påverkar framtiden. Eleverna ska få hjälp med att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriärval och att göra ett motiverat val utgående från sina förutsättningar och intressen.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna ska i skolarbetet stödjas att utveckla en kulturell identitet och en kulturellt hållbar livsstil, som grundar sig på respekt för de mänskliga rättigheterna. Eleverna ska lära sig att se kulturell mångfald som en positiv resurs. Samtidigt handleds de att ge akt på hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och att fundera på frågor som strider mot de mänskliga rättigheterna och därför inte kan accepteras. I skolarbetet ska man systematiskt främja respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag. Eleverna undersöker de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, vad de innebär och hur de förverkligas i världen.

Eleverna ska lära sig tyda kulturella budskap i omgivningen, lära känna och värdesätta sin livsmiljö och dess kulturarv och att identifiera värden som anknyter till det. Eleverna ska analysera mediemiljön och lära sig bedöma dess inverkan. De ska bekanta sig med kulturarvet på ett mångsidigt sätt och ta del i att bevara och utveckla det. Eleverna får möjligheter att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv och lära sig att inse vilken betydelse dessa har för individens och samhällets välbefinnande. Genom att samarbeta med olika aktörer ger skolan eleverna mångsidiga möjligheter att ge uttryck för sin kulturella kompetens och påverka till exempel genom konst.

Erfarenhet av kommunikation i och utanför skolan och av internationellt samarbete vidgar elevernas världsbild och utvecklar förmågan till dialog. Eleverna ska få öva sig att framföra sin åsikt på ett konstruktivt sätt och att tillämpa sina kunskaper vid framträdanden och i olika samarbets- och kommunikationssituationer. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation, att bemöta andra människor med respekt och att följa god sed. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt. De ska också handledas att uppskatta och kontrollera sin kropp och använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer. Skolarbetet ska erbjuda gott om möjligheter till kreativ verksamhet. Eleverna ska uppmuntras att i sitt arbete främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

Elevernas självständighet ska stödjas i samarbete med hemmen. Eleverna ska handledas och uppmuntras att ta ansvar för sig själva, för andra och för vardagen. Eleverna ska ges mera möjligheter att vara med och planera och förverkliga skolarbetet och lärmiljön. Eleverna ska lära sig identifiera vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på det egna och det gemensamma välbefinnandet och tillägna sig handlingssätt som främjar hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet. Betydelsen av sömn och vila, en balanserad dagsrytm, motion, mångsidig kost, nykterhet och drogfrihet samt goda vanor ska ägnas särskild uppmärksamhet. Eleverna övar sina sociala färdigheter och utvecklingen av emotionella färdigheter stöds. Tillsammans går man igenom hur man bemöter och hanterar motstridiga känslor och tankar. Eleverna ska få färdigheter så att de kan skydda sitt privatliv och sin personliga integritet. De ska få lära sig att förutse och undvika farliga situationer och att handla ändamålsenligt i olyckssituationer. Eleverna ska lära sig att handla på ett hållbart och ansvarfullt sätt i trafiken, i synnerhet när de rör sig med cykel eller moped. Man ska också handleda eleverna att använda skyddsutrustning och betona vikten av att man är nykter och drogfri i trafiken.

I samband med undervisningen i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet ska eleverna lära sig förstå den teknologiska utvecklingen samt teknologins mångfald och betydelse i det egna livet, skolan och samhället. De ska också lära sig att förstå tekniska funktionsprinciper och hur kostnader för teknik uppstår samt öva sig att använda teknik på ett ansvarsfullt sätt samt att utveckla och beskriva tekniska idéer. Tillsammans med eleverna ska man reflektera över etiska frågor och framtida möjligheter när det gäller teknik. Eleverna ska uppmanas att granska sina konsumtionsvanor ur ett hållbarhetsperspektiv, att granska reklam analytiskt och att vara kritiska och ansvarsfulla konsumenter. De ska handledas att stärka sina förutsättningar för att kunna planera och ta hand om sin egen ekonomi. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna öva sig att göra hållbara val och tillägna sig en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Eleverna ska handledas att fördjupa sin kompetens i multilitteracitet genom ett bredare utbud av olika texter i undervisningen i alla läroämnen. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Eleverna ska framför allt träna analytisk, kritisk och kulturell läskunnighet. Eleverna ska lära sig att mångsidigt använda sig av alla sina sinnen och alla sätt att lära sig. Eleverna ska öva sig att producera, tolka och förmedla kunskap på det sätt som är typiskt för varje läroämne och genom samarbete mellan läroämnena. Eleverna ska uppmuntras att använda sin kompetens i multilitteracitet också för att påverka och delta på olika sätt i sin livsmiljö, i medier och i samhället. Undervisningen ska ge eleverna gott om tillfällen att träna dessa färdigheter tillsammans.

Eleverna ska få möjlighet att vidareutveckla en mångsidig läskunnighet genom att mer och mer övergå till texter som används i olika situationer och i olika syften. Elevernas multilitteracitet ska fördjupas genom arbete med berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande textgenrer. Genom undervisningen ska man stärka elevernas kulturella, etiska och ekologiska läskunnighet. I undervisningen behandlas och tolkas även texter som berör arbetslivet. Konsumentkunskap och kunskaper i ekonomi utvecklas med hjälp av texter som mångsidigt behandlar ämnet och genom att eleverna blir vana att se i vilka sammanhang texterna används. Numerisk läskunnighet behövs till exempel när man bedömer hur tillförlitlig en gallup är eller hur förmånligt ett köperbudande är. Eleverna ska handledas att utveckla sin visuella läskunnighet genom att använda olika bildtolkningsmetoder och framställningssätt. Mediekunskapen fördjupas genom att eleverna medverkar i och arbetar med olika medier. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sina åsikter med hjälp av olika kommunikations- och påverkningsmetoder.

Digital kompetens (K5)

Användningen av digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av elevens och gruppens lärande. Eleverna ska fördjupa sina färdigheter och utnyttja det de lärt sig utanför skolan. De ska få en bild av hur digitala verktyg kan utnyttjas i undervisningen i olika läroämnen, i senare studier och i arbetslivet samt för att verka och påverka i samhället. I samband med skoluppgifterna funderar man över betydelsen av informations- och kommunikationsteknik i samhället och hur informations- och kommunikationstekniken påverkar hållbar utveckling.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att på eget initiativ använda digitala verktyg i olika skoluppgifter och välja lämpliga arbetssätt och verktyg för olika uppgifter. Eleverna ska fördjupa sin uppfattning om enligt vilken logik olika apparater, program och tjänster används och fungerar. De ska öva sig att systematisera, organisera och att dela filer samt att skapa olika digitala produkter självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska öva sig att programmera som en del av studierna i olika läroämnen.

Ansvarsfulla och trygga arbetssätt: Eleverna ska lära sig att använda digitala verktyg på ett tryggt och etiskt hållbart sätt. De ska lära sig hur man skyddar sig mot eventuella informationssäkerhetsrisker och undviker att information försvinner. För att lära sig handla ansvarsfullt ska man reflektera över vad till exempel begreppen datasekretess och upphovsrätt betyder och vilka följderna av ansvarslost och olagligt förfarande kan vara. Eleverna ska uppmuntras att tillägna sig hälsosamma och ergonomiska arbetssätt.

Informationssökning samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska lära sig att söka och producera information och att använda informationskällor på ett mångsidigt sätt som underlag för undersökande och kreativt arbete. Samtidigt ska de öva sig att vara källkritiska och lära sig att bedöma sitt eget och andras sätt att arbeta och producera information samt hur olika söktjänster och databaser fungerar och producerar information. *Kommunikation och nätverksbildning:* Sociala medietjänster ska användas i undervisningen för att eleverna ska inse vad samarbete och kommunikation betyder för lärandet, för undersökande arbete och för att kunna skapa något nytt. Eleverna ska lära sig använda olika medier och kommunikationsstilar på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för internationell kommunikation och lär sig förstå dess betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Undervisningen ska främja elevernas intresse och positiva attityd till arbete och arbetslivet och stärka deras kunskapsunderlag inom området. Eleverna ska lära känna näringslivet i närmiljön och dess särdrag och centrala verksamhetsområden. Det är viktigt att eleverna senast i detta skede får erfarenhet av arbetslivet och av att samarbeta med aktörer utanför skolan för att de även ska få öva att uppföra sig och samarbeta på det sätt som förutsätts i arbetslivet samt inse betydelsen av språkkunskaper och kommunikativa färdigheter. Skolarbetet ska omfatta arbetsformer som ger eleverna möjlighet att få insikt i olika yrken och branscher samt företagsverksamhet. Sådana arbetsformer är bl.a. praktisk arbetsorientering, diskussioner med personer som besöker skolan, besök på företag och i olika organisationer samt övningsföretag och volontärarbete.

I skolan ska projektarbete och nätverksbildning tränas, såväl i den egna skolan, i närmiljön och nationellt som i mån av möjlighet också internationellt. Eleverna lär sig i praktiska undervisningssituationer att planera arbetsprocesser, formulera hypoteser, testa olika alternativ, dra slutsatser och hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär de sig ta itu med uppgifter på ett företagsamt sätt, att förutse eventuella svårigheter i arbetet, att bedöma och ta kontrollerade risker, att hantera misslyckanden och besvikelser samt

att målmedvetet slutföra arbetet. På det viset får eleverna möjligheter att genom egna erfarenheter lära sig inse vad arbete, företagsamhet och entreprenörskap betyder i skolgemenskapen och i samhället. Eleverna ska handledas att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriäralternativ. De ska uppmuntras att lägga märke till och utveckla sina färdigheter, styrkor och intressen och att göra motiverade förnuftiga val i fråga om studier och arbete samtidigt som de är medvetna om sina egna förutsättningar och den inverkan som traditionella könsroller och övriga rollmodeller har.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att stärka och fördjupa sitt intresse för gemensamma och samhällsrelaterade frågor och att öva sig att delta som medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Att på olika sätt delta i den egna klassgemenskapen, olika undervisningsgrupper, elevkåren och hela skolgemenskapen och därigenom bli hörd och uppskattad, hjälper eleverna att inse och lära sig hur man kan påverka. Eleverna ska få kunskaper och erfarenheter av hur man deltar i samhällsnyttig verksamhet, till exempel väneleversverksamhet, miljöaktiviteter eller volontärarbete, eller påverkar via medier, konst, den offentliga sektorn, medborgarorganisationer och politiska partier. Erfarenheterna stödjer elevernas självkänsla och lär dem att ta egna initiativ och våga handla ansvarsfullt. Genom att delta kan eleverna öva sig att uttrycka sina åsikter konstruktivt, att söka lösningar tillsammans med andra och att reflektera över olika handlingsalternativ utifrån olika perspektiv. De lär sig att förhandla, jämkna och lösa konflikter. Samarbetsprojekt och konkreta handlingar till förmån för miljön och andra människor breddar ansvarsområdet.

Eleverna ska lära sig förstå betydelsen av sina val och handlingar för dem själva, den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Man ska tillsammans fundera på sambandet mellan det förflutna, nutid och framtid och olika framtidsalternativ. Eleverna ska få lära sig bedöma såväl sina egna som gruppens och samhällets verksamhets sätt och verksamhetsstruktur och korrigera dem så att de främjar ett hållbart välbefinnande. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen bilda sig en uppfattning om varför studier och delaktighet är viktiga, vad en hållbar livsstil betyder och hur kunskaperna som inhämtas i skolan kan användas för att bygga en hållbar framtid.

15.3 Frågor som avgörs på lokal nivå

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- hur man stödjer eleverna i övergångarna från årskurs 6 till årskurs 7 och från årskurs 9 till följande utbildningsstadium
 - o praxis vid övergångarna
 - o samarbete som behövs, arbetsfördelning och ansvarsfördelning
- särdrag och uppdrag i årskurserna 7-9 (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), lokala betoningar gällande dem och hur man förverkligar och följer upp uppdraget
- mål för mångsidig kompetens i årskurserna 7-9 (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), eventuella lokala betoningar och hur utvecklingen av elevernas mångsidiga kompetens stöds i årskurserna 7-9
- mål och centralt innehåll i årskurserna 7, 8 och 9 för varje läroämne
- eventuella särdrag vad gäller lärmiljöer och arbetssätt samt handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande i årskurserna 7-9.

15.4 Läroämnen i årskurs 7-9

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som anknyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är förkortade M1, M2 osv. Innehåll som hör samman med målen är numrerade I1, I2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

- K1 Förmåga att tänka och lära sig
- K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3 Vardagskompetens
- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

DE OLIKA LÄROKURSERNA I MODERSMÅL OCH LITTERATUR OCH STUDIER I DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET

Inom läroämnet modersmål och litteratur ingår i dessa läroplansgrunder följande tolv lärokurser: svenska och litteratur, finska och litteratur, samiska och litteratur, romani och litteratur, teckenspråk och litteratur, modersmål för elever med annat modersmål, svenska och finska som andraspråk och litteratur, svenska och finska för samisktalande samt svenska och finska för teckenspråkiga. Som modersmål för elever med annat modersmål är det möjligt att undervisa något annat språk än de som ovan nämnts i enlighet med timantalet i modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012, ifall utbildningsanordnaren erbjuder det och vårdnadshavaren har valt detta språk som elevens modersmål. Dessutom kan man med separat finansiering erbjuda undervisning i elevens eget modersmål. Inom det andra inhemska språket ingår A- och B-lärokurser och de modersmålsinriktade lärokurser som är avsedda för tvåspråkiga elever.

Inom läroämnet modersmål och litteratur och det andra inhemska språket ska eleverna läsa de olika lärokurserna i enlighet med vad som anges i tabellen nedan, och enligt vad utbildningsanordnaren erbjuder och vårdnadshavaren väljer. Med elevens modersmål avses i detta fall skolans undervisningsspråk (svenska, finska eller samiska) eller något annat språk som vårdnadshavaren uppgett.

elevens modersmål	lärokurs i läroämnet modersmål och litteratur	det andra inhemska språket	
		<i>gemensam</i>	<i>valfri</i>
svenska	svenska och litteratur	finska	-
finska	finska och litteratur	svenska	-

samiska	samiska och litteratur samt svenska eller finska för samisktalande	-	finska eller svenska
samiska	svenska eller finska och litteratur samt samiska och litteratur	finska eller svenska	-
romani	svenska eller finska och litteratur samt romani och litteratur	finska eller svenska	-
teckenspråk	teckenspråk och litteratur samt svenska eller finska för teckenspråkiga	-	finska eller svenska
annat modersmål	annat modersmål med hela timantalet för modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012 samt svenska eller finska som andraspråk	-	finska eller svenska

15.4.1 MODERSMÅL OCH LITTERATUR

SPRÅKPEDAGOGIK OCH SPRÅKUTVECKLING

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individerna tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpédagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetsätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

I **årskurserna 7–9** har undervisningen i modersmål och litteratur som uppdrag att utveckla elevernas språkliga och kulturella färdigheter i multimediala kommunikationsmiljöer. Eleverna handleds att ta del av olika kommunikationssituationer och multimediala miljöer så att de lär känna sitt sätt att kommunicera och själva kan bidra till ett positivt kommunikationsklimat. Undervisningens uppdrag är att främja elevernas utveckling till aktiva och delaktiga medborgare som kan motivera sina synpunkter och påverka sitt eget liv och det omgivande samhället med hjälp av olika kommunikationsmedel. Valet av texter i undervisningen ska gå i riktning mot samhällsorienterande texter och texter som används i studie- och arbetslivet. Eleverna ska lära sig att behärska standardspråkets normer i tal och skrift samt att använda ett för situationen lämpligt språk. Färdigheten att analysera och tolka litteratur fördjupas. Eleverna uppmanas att läsa litteratur och fördjupa sitt läsintresse och de ska ges möjlighet till läsupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årskurserna 7-9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självvärdering ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.

Slutbedömningen genomförs det läsar då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modersmål och litteratur är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

SVENSKA OCH LITTERATUR

Läroämnets uppdrag samt målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet, som är inskrivna under rubriken Modersmål och litteratur, gäller för alla lärokurser inom läroämnet modersmål och litteratur, alltså även för lärokursen svenska och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

I årskurserna 7–9 är det speciella uppdraget för undervisningen att stödja eleverna i att utveckla allt mer mångsidig kompetens i att lära sig och kommunicera och att utveckla en bredare kompetens i multilitteracitet. Eleverna utvecklar och breddar sin språkliga medvetenhet, sin textvärld och sin kulturella kompetens. Inom undervisningen handleder man eleverna att anpassa sitt språkbruk till situationen och att uttrycka sig och kommunicera i olika kontexter. Även språkliga och kommunikativa färdigheter som behövs i

de fortsatta studierna och i arbetslivet ligger i fokus. Inom litteraturundervisningen sporrar man eleverna till mångsidiga läsoplevelser.

Mål för undervisningen i lärokursen svenska och litteratur i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	I1	K2, K3, K6, K7
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val	I1	K1, K2, K3, K7
M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama	I1	K1, K2, K3, K7
M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala	I1	K1, K2, K6, K7
Att tolka texter		
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas	I2	K1, K2, K4
M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp	I2	K1, K2, K4, K5
M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet	I2	K1, K2, K4
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt	I2	K2, K4, K5, K6
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion	I2	K1, K2, K4, K5
Att producera texter		
M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av	I3	K2, K4, K5, K7

texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent		
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation	I3	K2, K4, K5
M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent	I3	K2, K4, K5, K6
M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket	I3	K2, K4, K5, K6
M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler	I3	K2, K4, K5, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	I4	K1, K2, K4
M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld	I4	K1, K2, K4
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former	I4	K2, K4, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurs 7–9

I1 Att kommunicera: Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val.

De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem. De övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

12 Att tolka texter: Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iaktar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsoplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

13 Att producera texter: Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

14 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad

med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklöre, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kulturfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

II Att kommunicera

Åk 7

- träna sina kommunikativa färdigheter i att tala, lyssna, respektera, reflektera och utbyta tankar och idéer
- öva sig på att hålla presentationer inför publik i olika sammanhang (t.ex. kamratrespons eller litterära samtal).

Åk 8

- stärka och utveckla sina kommunikativa färdigheter och uttryckssätt genom t.ex. dramaövningar
- hålla presentationer inför publik i varierande sammanhang (t.ex. kamratrespons, olika typer av samtal och diskussion, dramatisering).

Åk 9

- fördjupa sin medvetenhet om de egna kommunikationsverktygen för att utveckla sina kommunikativa och sociala färdigheter
- hålla presentationer på fördjupad nivå med fokus på att förmedla och åskådliggöra analys och tolkning genom t.ex. respons, litterära samtal, argumentation, debatt eller bild- och reklamanalys.

K1, K2, K3, K5, K6, K7

I2 Att tolka texter:

Åk 7:

- introducera olika begrepp för analys och tolkning

- texter med ursprung i muntlig tradition (t.ex. sagor, myter och legender), olika kreativa texter (t.ex. lyrik) och ungdomslitteratur analyseras, tolkas och reflekteras över.

Åk 8:

- förmåga att skilja mellan åsiktstexter och faktatexter
- texter (t.ex. medietexter, spänningslitteratur och film) analyseras och tolkas kritiskt.

Åk 9:

- fördjupa förståelsen för texters funktion (t.ex. syfte, målgrupp och budskap)
- förmåga att tillämpa begrepp för analys och tolkning av texter (t.ex. reklam, novell, klassiker eller biografier).

K1, K2, K4, K5, K6

13 Att producera texter:

åk 7

- utveckla sin förmåga att uttrycka sig berättande
- öka förståelsen för grundläggande grammatikaliska och språkliga strukturer och använder sina kunskaper i den egna textproduktionen
- beskrivande (t.ex. person- eller miljöbeskrivning) och berättande (t.ex. sagor eller berättelser)texter skrivs och bearbetas.

åk 8:

- stärka sina färdigheter i att uttrycka sig informrande och förklarande
- öka förståelsen för grundläggande språkliga strukturer på menings- och satsnivå
- informrande och förklarande (t.ex. olika nyhetstexter) texter skrivs och bearbetas
- kreativt skrivande av olika texter.

åk 9:

- utveckla sina färdigheter i att anpassa sin textproduktion enligt textens genre, syfte och mottagare
- argumenterande (t.ex. insändare eller debattartikel) och analyserande (t.ex. reklam- eller novellanalys) texter skrivs och bearbetas
- reflekterande texter skrivs och bearbetas.

K2, K4, K5, K6, K7

14 Att förstå språk, litteratur och kultur

åk 7

- utforska genrebegreppet
- läsa och undersöka enskilda genrer, t.ex. sagor, fantasy och ungdomsromaner
- fördjupa kunskaperna om ordklasser
- öka förståelse för textstruktur, t.ex. styckesindelning och meningsbyggnad.

åk 8

- vidga förståelsen för genrebegreppet
- läsa och undersöka enskilda genrer, t.ex. kriminallitteratur, ungdomsromaner, noveller och medietexter
- stifta bekantskap med de nordiska grannspråken
- utöka kunskaperna om meningsbyggnad: mening, sats, satsdelar och ordföljd

åk 9:

- få insikter om huvudgenrer och olika undergenrer också ur ett litteraturhistoriskt perspektiv
- läsa och analysera enskilda genrer som noveller, klassiker, biografier och ungdomsromaner
- öka medvetenheten om det standardsvenska språkbruket: finlandssvenskan, språkvård
- lyfta fram teater och film som konstformer

K1, K2, K4, K6, K7

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i svenska och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/ vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	I1	Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val	I1	Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikations-situationer.
M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikations-situationer, även genom drama	I1	Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussions-

			inlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.
M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala	I1	Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.
Att tolka texter			
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas	I2	Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.
M6 att erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp	I2	Multilitteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.
M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsforrådet	I2	Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt	I2	Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informations-sökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta	I2	Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter,

dessas och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion			läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.
Att producera texter			
M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	I3	Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation	I3	Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.
M 12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent	I3	Kunskap om och förmåga att använda textproduktions-processer	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.
M 13 handleda eleven att utveckla sin skrivefärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket	I3	Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.
M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga normer	I3	Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för

			upphovsrätt och ange sina källor.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	I4	Språklig medvetenhet	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.
M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld	I4	Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former	I4	Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

SVENSKA SOM ANDRASPRÅK OCH LITTERATUR

I lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare¹. Syftet med denna lärokurs är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskaperna ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs². Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen³. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- elevens kunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller
- elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer

¹ Statsrådets förordning 422/2012

² Lag om grundläggande utbildning 628/1998, 30 §

³ Lag om grundläggande utbildning 628/1998, 3 §

bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

I **årskurserna 7–9** är det särskilda målet för undervisningen att befästa och bredda elevernas färdigheter i svenska, lärstrategier, förmåga att kommunicera samt multilitteracitet. Undervisningen tar fasta på elevernas språkfärdigheter och styrkor. Elevernas språkkunskaper, textrepertoar och kulturkännedom vidgas. Undervisningen utvecklar elevernas färdigheter för fortsatta studier, samhället och arbetslivet. I litteraturundervisningen uppmuntras eleverna att läsa mångsidigt och analytiskt samt att få läsoplevelser.

Mål för undervisningen i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att utveckla färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i olika kommunikationssituationer i skolan och i samhället	I1	K1, K2, K4
M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att lyssna och förstå formellt tal, kommunikationen i undervisningen och talade medietexter	I1	K2, K4, K5
M3 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att uppträda och uttrycka sig målmedvetet och utnyttja olika uttryckssätt i olika situationer	I1	K2
Att tolka texter		
M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd, handleda eleven att lära sig använda lässtrategier effektivt samt utveckla elevens förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna	I2	K1, K2, K4
M5 handleda eleven att läsa texter kritiskt både självständigt och tillsammans med andra	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna utnyttja olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna	I3	K1, K2, K4

M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärsksningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för produktion av olika textgenrer	I3	K2, K3
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val	I4	K4
M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra	I4	K2
M10 vidga elevens kulturuppfattning och lära eleven att analysera flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället och att lära eleven se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser	I4	K2
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iaktta och jämföra olika lärstilar och att lära sig av andra	I5	K1, K2, K7
M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika kunskapsområden	I5	K4, K6
M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och tillsammans med andra	I5	K1, K5, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 7–9

Eleverna lär sig språk- och kommunikationsfärdigheter och utvecklar sin förmåga att arbeta med texter genom att använda språk i olika situationer och arbeta mångsidigt med språk. Innehållet i undervisningen väljs så att eleverna får möjlighet att vidga de färdigheter som har en anknytning till språk, litteratur och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målsättningarna och utnyttja elevernas erfarenheter och lokala möjligheter. De enskilda innehållsområdena ska användas för att bilda helheter för de olika årskurserna.

I1 Att kommunicera: Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet,

hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

12 Att tolka texter: Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

13 Att producera texter: Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärsknigen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

14 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

15 Att använda språket som stöd för allt lärande: Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

V A A S A .
V A S A .

Svenska som andraspråk och litteratur (S2)

Svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs för elever med ett annat modersmål än svenska eller finska eller för elever som har en flerspråkig bakgrund. Flerspråkig bakgrund kan till exempel syfta på återflyttare eller barn som adopterats till Finland. Det är viktigt att betona att undervisningen i Svenska som andraspråk och litteratur inte är stöd- eller specialundervisning, utan en lärokurs med andra mål och innehåll än lärokursen svenska som modersmål och litteratur.

En elevs behov av lärokursen svenska som andra språk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslutet om valet av lärokurs. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs ger eleven möjlighet att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen. Eleven kan övergå till lärokursen svenska och litteratur då hen har tillräckliga förutsättningar att studera enligt den lärokursen.

Då beslut om vilken lärokurs eleven ska följa tas, ska man beakta om elevens kunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna (att kommunicera, att tolka texter, att producera texter och förmåga att förstå språk, litteratur och kultur).

Undervisningen ska alltid läggas upp utgående från elevens behov av lärande och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om elevens kunskaper är mycket bristfälliga, har eleven i allmänhet mest nytta av särskild S2-undervisning.

Det är viktigt att medvetet stödja elevernas flerspråkiga och mångkulturella identitetsutveckling. Det är också viktigt att kartlägga elevernas kunskaper i olika språk (t.ex. läs- och skrivfärdigheter i det egna modersmålet och i svenska, eller förmåga att studera på sitt eget modersmål) och att målinriktat utveckla kunskaperna utgående från varje elevs verkliga utgångsläge.

Inom Vasa stads svenskspråkiga grundläggande utbildning ordnas S2-undervisningen så, att eleven har en del av lektionerna i modersmål och litteratur i en separat S2-grupp och en del i gruppen svenska och litteratur. Klassläraren eller modersmålläraren och S2-läraren planerar undervisningen tillsammans. De ansvarar också gemensamt för bedömningen av elevens lärande.

En elev som följer lärokursen i svenska som andra språk och litteratur och som integreras i ämnet svenska som modersmål och litteratur ska alltid bedömas enligt kriterierna för svenska som andraspråk och litteratur.

Metoderna och arbetssätten bör vara sådana att eleven utvecklar sin språkliga kompetens och också lär sig använda språket som stöd för allt lärande. Om eleven bedöms enligt lärokursen svenska som andra språk och litteratur bör samtliga lärare som undervisar eleven vara införstådda i att använda språkutvecklande metoder i sin undervisning.

De elever som läser svenska som andra språk finns med i skolornas verksamhet som en naturlig del av skolsamfundet. Mångkulturalism och mångfald i språk berikar skolvardagen och ska tas till vara på alla sätt man kan.

Elever som läser svenska som andra språk har mycket olika bakgrund behöver deras lärstigar vara individuella. Man behöver beakta elevens inlärningsbakgrund, förutsättningar, behov och möjligheter. För att säkerställa att elevens lärstiga blir individuell med tillräcklig mängd stöd och tillräcklig mängd utmaningar ska den undervisande läraren göra upp en plan för elevens lärande. Som format används plan för lärande som finns i Wilma. (Om eleven har särskilt stöd sätts delarna som hänför sig till S2-undervisningen in i elevens IP-plan.)

Att eleven har plan för lärande innebär att eleven följer allmän läroplan, men lärokurserna kan vara olika i omfattning. Särskilda områden kan prioriteras i en lärokurs. D.v.s. eleven läser det centrala innehållet i kursen. Planen är tidsbunden och utvärderas enligt vad som överenskommit. Vårdnadshavarna och eleven informeras om innehållet i planen och ges även möjlighet att diskutera och påverka. Elevens andel i planeringen av planen ökar med stigande ålder och stigande förmåga. Planen utgör grunden för bedömning av elevens framsteg. Om särskilt prioriterade områden används som stödmetod informeras vårdnadshavare och elev noggrant om hur det prioriterade innehållet inverkar på bedömningen.

Den undervisande läraren gör en bedömning av på vilken språknivå eleven befinner sig. Som stöd för bedömningen används nivåskalan för beskrivning av den växande språkkunskapen. Betyg och intyg som eleven hämtar med sig kan vara till god hjälp vid planeringen.

Samarbetet med läraren som haft hand om den förberedande undervisningen och skolans deltidsspeciallärare är viktigt för att hitta rätt undervisningsnivå. Om eleven har mera omfattande svårigheter har eleven samma rättigheter som andra elever att få stöd för lärande och skolgång. Progressionen i ämnet svenska som andra språk finns noga beskrivet i grunderna för läroplanen. Utgående från målen i grunderna planeras den enskilde elevens undervisning. Det främsta arbets sättet är differentiering.

Undervisningen i svenska som andraspråk sker åldersintegrerat och enligt den plan för lärande som gjorts upp för eleven. Inkludering och integrering är viktigt för att stärka interaktion med elever som har svenska som modersmål för att stöda den språkliga utvecklingen.

Skolorna tilldelas timmar för stödundervisning för elever med svenska som andra språk. Denna resurs används för att stöda och handleda eleven i studiefärdigheter och i olika ämnen samt ge läxhjälp.

Skolan ska uppmuntra och ge information om språkstödande aktiviteter som sker utanför skoltid t.ex. ns klubbverksamhet, idrottsverksamhet och annan fritidsverksamhet.

För att stöda elevernas flerspråkiga och mångkulturella identitetsutveckling är det viktigt att skolan uppmuntrar eleverna att delta i undervisningen av det egna modersmålet i den mån det ordnas.

Bedömningen av svenska som andraspråk och litteratur

Elever med invandrabakgrund kan vara på mycket olika språkfärdighetsnivåer i samma årskurs. Dessutom är språkfärdighetsprofilen individuell. Genom differentiering försöker man stöda de delområden i språkfärdigheten som behöver mest stöd. De elever som nått längre i sin språkfärdighet kan delta oftare i den allmänna undervisningen. Flexibla grupperingar och kompanjonlärare används i mån av möjlighet i undervisningen.

Vid bedömningen uppmärksammar man elevernas färdighetsnivåer inom språkets olika delområden. Den egna språkutvecklingen uppmärksammas i bedömningen. Det är viktigt att vara medveten om de faktorer som inverkar på elevens språkutveckling. Dessa är bl.a. vistelsetiden i Finland, tidigare skolbakgrund, språkbakgrund, flerspråkighet, kulturbakgrund, erfarenheter och familjebakgrund. Dessa bakgrundsfaktorer behöver lärare känna till för att ha en god elevkännedom. Bedömningen bör vara individuell och beakta elevens nivå. Bedömningen skall vara mångsidig, uppmuntrande och positiv. Den mångsidiga bedömningen ska ge eleverna möjligheter att på olika sätt visa sina kunskaper och färdigheter. Bedömningen kan ske via muntliga prov, förkortade prov, (med tyngdpunkten på det allra viktigaste innehållet), bildstöd, pararbete, rätt att använda anteckningar, portfolio, dagbok, självvärdering och kamratrespons osv. Eleverna ges handledande feedback både muntligt och skriftligt.

Nivåskalan för beskrivning av växande språkkunskap

Nivåskalan för beskrivning av växande språkkunskap har utarbetats av arbetsgruppen för läroplansgrunderna utgående från den europeiska referensramen för språk för att fungera som stöd för planeringen av undervisningen, bedömningen av elevernas språkkunskaper och elevernas självvärdering.

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/nivaskala-for-vaxande-sprakkunskap-svenska-och-finska-som-andrasprak-och-litteratur-pdf>

Stödmaterial för kunskapskraven för slutbedömningen i

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/stodmaterial-for-kunskapskraven-for-slutbedomningen-i-s2.pdf>

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i svenska som andraspråk och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 uppmuntra eleven att utveckla färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i olika kommunikationssituationer i skolan och i samhället	I1	Kommunikativa färdigheter	Eleven kan medverka konstruktivt i kommunikationssituationer.
M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att lyssna och förstå formellt tal, kommunikationen i undervisningen och talade medietexter	I1	Förmåga att förstå i kommunikationssituationer	Eleven förstår formellt tal, kommunikationen i undervisningen och media.
M3 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att uppträda och uttrycka sig målmedvetet och utnyttja olika uttryckssätt i olika situationer	I1	Förmåga att uppträda	Eleven kan förbereda en presentation självständigt och uppträda och uttrycka sig själv på ett för situationen lämpligt sätt.
Att tolka texter			
M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd, handleda eleven att lära sig använda lässtrategier effektivt samt utveckla elevens förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från	I2	Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven kan närma sig texter kritiskt och känna igen textgenrer. Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga begrepp beskriva de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text. Eleven

texten, orden och de språkliga strukturerna.			förstår att texter har olika mål och syften.
M5 handleda eleven att läsa texter kritiskt både självständigt och tillsammans med andra	I2	Förmåga att tolka texter	Eleven kan dra slutsatser och ställa kritiska frågor utgående från texter.
Att producera texter			
M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna utnyttja olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna	I3	Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i produktionen av texter	Eleven utnyttjar kunskap om de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text i sin skriftliga och muntliga produktion.
M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärsknigen av det ordförråd och de strukturer som behövs för produktion av olika textgenrer	I3	Behärskning av skriftspråket	Eleven producerar förståeliga och koherenta texter, känner huvudsakligen till och kan tillämpa grundreglerna för skriftspråket i sitt skrivande.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val	I4	Hur den språkliga medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva språkliga och textuella drag i texter, reflektera över deras betydelser samt beskriva skillnader mellan olika register och stilar.
M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra	I4	Kännedom om litteraturen och dess skeden	Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och kan namnge dess viktigaste skeden och kopplingar till världslitteraturen.
M10 vidga elevens kulturuppfattning och lära	I4	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva kulturens mångfald och vad

eleven att analysera flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället och att lära eleven se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser			flerspråkigheten innebär i samhället.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iaktta och jämföra olika sätt att lära sig samt att lära sig av andra	15	Hur elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera utvecklats samt förmåga att reflektera över det egna sättet att lära sig språk	Utvecklingen av elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera används inte som grund för elevens vitsord. Eleven känner till sina egna språkliga styrkor och utvecklingsområden och kan ställa upp mål för sitt lärande.
M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika kunskapsområden	15	Förmåga att lägga märke till språk inom olika kunskapsområden	Eleven känner till hur språk används inom olika kunskapsområden.
M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och tillsammans med andra	15	Förmåga att söka information samt förmåga att planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete	Eleven kan söka information mångsidigt från olika källor och kan planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete både på egen hand och tillsammans med andra.

TECKENSPRÅK OCH LITTERATUR

I lärokursen teckenspråk och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen teckenspråk och litteratur har som särskilt uppdrag att hålla det finlandssvenska teckenspråket levande. Eleverna som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska i samarbete med hemmen, den teckenspråkiga gemenskapen och undervisningen i andra läroämnen utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse för dem själva, gemenskapen och samhället samt vägleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Det centrala i undervisningen är språket, litteraturen och berättartraditionen, övriga traditioner, seder, konst och historia. I undervisningen beaktas även delaktigheten i de teckenspråkigas gemensamma nationella och

internationella ärenden. För att eleverna ska känna glädje över att lära sig är det viktigt att de själva får vara aktiva och att undervisningen tar hänsyn också till elevernas språkvärld och upplevelser. Målet är att eleverna blir allt mer medvetna om sig själva som teckenspråksanvändare och förstår språkets sociala betydelse för gemenskapen.

Den lokala läroplanen ska utarbetas med hänsyn till omfattningen av undervisningen i det finlandssvenska eller finska teckenspråket och litteraturen. Läroplansgrunderna har utarbetats för undervisning i teckenspråk och litteratur som ges enligt timantalet i modersmål och litteratur. Vid fastställandet av mål och vid bedömningen av lärande inom annan undervisning i teckenspråk och litteratur ska undervisningens omfattning beaktas.

I **årskurserna 7–9** är undervisningens särskilda uppdrag att fördjupa och utöka elevens kunskaper i teckenspråk. Eleverna ska undersöka olika tecknade och andra texter samt lära sig att tolka, analysera och producera dem. Elevernas förhållande till den teckenspråkiga berättar- och kulturtraditionen och språkgemenskapen ska fördjupas och breddas. Eleverna ska fördjupa sina kunskaper om språkets särdrag och använda sina språkkunskaper och -färdigheter. Undervisningen ska stärka elevernas uppskattning av teckenspråket och öka deras förmåga att använda språket medvetet och kreativt. Eleverna ska lära sig förstå teckenspråkets ställning som minoritetsspråk och sitt eget ansvar för att bevara språket.

Mål för undervisningen i lärokursen teckenspråk och litteratur i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att klara av olika kommunikationssituationer genom att framföra sina åsikter och genom att ta i beaktande andras åsikter samt förmåga att ge och få respons, lära eleven att ta ansvar i olika språksituationer och att identifiera värderingar och attityder som förmedlas genom språket	I1	K2, K7
M2 erbjuda eleven möjligheter att analysera, ta ställning och övertala samt uppmuntra eleven att fördjupa sin förståelse för sin roll i kommunikationen och att uttrycka sig, delta och påverka, även med hjälp av olika hjälpmedel	I1	K1, K4, K6
Att tolka texter		
M3 uppmuntra eleven att iaktta, analysera, tolka och vara kritisk till olika typer av framföranden och föredrag och hjälpa eleven att upptäcka hur hens tolkningsförmåga behöver utvecklas	I2	K1, K4
M4 uppmuntra eleven att utöver berättande, beskrivande och argumenterande texter också arbeta med instruerande och förklarande texter, att diskutera om dem och dela sina erfarenheter i kommunikationsmiljöer på olika sätt	I2	K2, K4, K5

Att producera texter		
M5 handleda eleven att använda ett av de mest använda teckenspråkens skriftsystem	I2	K1
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sig mångsidigare och att fördjupa sin kunskap om teckenspråkets strukturer, vad ett tecken består av och hur det uttrycks	I3	K2, K4
M7 uppmuntra eleven att befästa processerna för självständig eller gemensam produktion av olika slags texter i olika kommunikationsmiljöer, bredda användningen av källor samt respektera upphovsrätt och etisk kommunikation	I3	K4, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och att känna igen olika språkregister, stildrag och nyanser och att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	I4	K1, K4, K7
M9 handleda eleven att lära känna det finlandssvenska teckenspråkets kulturella och språkliga mångfald, hjälpa eleven att se språket som en resurs, att reflektera över teckenspråkets betydelse och ställning och att förstå dess historia samt stödja eleven att utveckla en teckenspråkig och kulturell identitet	I4	K1, K2, K3
M10 uppmuntra eleven att vidga sin kultursyn, att bekanta sig med olika kulturformer och -institutioner samt hjälpa eleven att reflektera över språkets och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i samhället	I4	K1, K2, K3
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 ge eleven möjlighet att stärka sin förmåga att använda tolktjänster och samarbeta med en teckenspråkstolk i studierna eller för att uträtta olika ärenden och besöka kulturevenemang	I5	K2, K3, K7
M12 handleda eleven att utöka sin textvärld med texter som anknyter till fortsatta studier och samhället samt utveckla sin språkfärdighet inom olika kunskapsområden	I5	K1, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen teckenspråk och litteratur i årskurs 7–9

Elevens språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna övar sig att utvärdera sina kommunikativa färdigheter och sätt att kommunicera och ger akt på hur de borde utvecklas. De övar grunderna i improvisation och med hjälp av drama fördjupar de sin förmåga att använda teckenspråk och olika gestaltningsmetoder för att uttrycka sig. Eleverna övar sig att kommunicera i olika situationer och att iaktta vilka intryck och betydelser den egna och andras kommunikation resulterar i och fäster uppmärksamhet vid tecknens tydlighet och begriplighet samt teckenförrådet. Eleverna övar sig att ta publiken i beaktande i ett förberett framförande samt att ge och ta emot respons. Eleverna fördjupar sin förmåga att lösa problem, argumentera, dra slutsatser och se samband mellan saker samt övar sig att tyda olika kulturella budskap i omgivningen.

I2 Att tolka texter: Eleverna identifierar berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande texter och bedömer informationens giltighet och tillförlitlighet. De undersöker betydelsen i fasta och produktiva tecken samt teckenspråkiga idiom. Eleverna övar sig att analysera teckenspråkets strukturer, tecknens böjning och betydelser. Eleverna granskar begrepp och fenomen som berör tecknens struktur och teckenspråkets grammatiska processer. Färdigheterna i att använda texter breddas genom att eleverna studerar texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier, såsom webbplatser och myndighetstexter.

I3 Att producera texter: Eleverna tränar särdragen i olika textgenrer samt argumentering. De övar textstruktur: inledning, handling och avslutning. Man befäster processen för egen textproduktion: formulera en idé, planera, göra ett utkast, finslipa, teckna och få respons. Eleverna producerar mångsidiga fiktiva och icke-fiktiva texter och utnyttjar språkliga bilder i egna framträdanden och föredrag samt bekantar sig med ett skriftsystem för teckenspråket.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna granskar det finlandssvenska teckenspråkets tecken samt ger akt på olika teckens betydelse och användningssyfte i olika språksammanhang. De jämför det finlandssvenska teckenspråket med andra teckenspråk och med talade språk. Eleverna bekantar sig med olika grupper som använder teckenspråk, till exempel dövblinda och hörselskadade, och särdragen i deras kommunikation. Eleverna bekantar sig med det finlandssvenska teckenspråkets och dövulturens historia och nuläge, organisationsverksamhet och internationellt samarbete samt gör kulturbesök.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna övar sig att använda teckenspråkslexikon. De undersöker synonymi, homonymi, polysemi, språkliga bilder, tecknens uppkomst, avledning och förändring.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Elever som har teckenspråk som modersmål följer grunderna i läroplanen.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i teckenspråk och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att klara av olika kommunikationssituationer genom att	I1	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan kommunicera på teckenspråk i olika kommunikationssituationer, använder sina färdigheter för

framföra sina åsikter och genom att ta i beaktande andras åsikter samt förmåga att ge och få respons, lära eleven att ta ansvar i olika språksituationer och att identifiera värderingar och attityder som förmedlas genom språket			att uppnå sina kommunikationsmål och kan ta andra i beaktande.
M2 erbjuda eleven möjligheter att analysera, ta ställning och övertala samt uppmuntra eleven att fördjupa sin förståelse för sin roll i kommunikationen och att uttrycka sig, delta och påverka, även med hjälp av olika hjälpmedel	12	Förmåga att använda olika kommunikationssätt och kommunicera	Eleven kan analysera, ta ställning och övertala samt uttrycker sig aktivt med olika hjälpmedel.
Att tolka texter			
M3 uppmuntra eleven att iaktta, analysera, tolka och vara kritisk till olika typer av framföranden och föredrag och hjälpa eleven att upptäcka hur hans tolkningsförmåga behöver utvecklas	12	Tolkningsförmåga och utvärdering av den	Eleven kan analysera och tolka framföranden kritiskt samt utvärdera sin egen tolkningsförmåga och behovet av att utveckla den.
M4 uppmuntra eleven att utöver berättande, beskrivande och argumenterande texter också arbeta med instruerande och förklarande texter, att diskutera om dem och dela sina erfarenheter i kommunikationsmiljöer på olika sätt	12	Förmåga att arbeta med olika texter och dela med sig av textupplevelser	Eleven behärskar de textgenrer som behandlats och känner igen deras särdrag samt kan dela med sig av textupplevelser.
Att producera texter			
M5 handleda eleven att använda ett av de mest använda teckenspråkens skriftsystem	12	Kunskap om teckenspråkets skriftsystem	Eleven kan använda teckenspråkets skriftsystem.

M6 uppmuntra eleven att uttrycka sig mångsidigare och att fördjupa sin kunskap om teckenspråkets strukturer, vad ett tecken består av och hur det uttrycks	I3	Förmåga att uttrycka sig på teckenspråk	Eleven känner till teckenspråket strukturella drag, vad ett tecken består av och behärskar olika uttryckssätt.
M7 uppmuntra eleven att befästa processerna för självständig eller gemensam produktion av olika slags texter i olika kommunikationsmiljöer, bredda användningen av källor samt respektera upphovsrätt och etisk kommunikation	I3	Förmåga att producera texter och behärska textprocessen, etisk kommunikation	Eleven känner till faserna i en textproduktionsprocess och kan producera texter både självständigt och tillsammans med andra. Eleven kan ange källor och kommunicera etiskt korrekt.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och att känna igen olika språkregister, stildrag och nyanser och att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	I4	Hur språkmedvetenheten utvecklats	Eleven kan nämna språkliga fenomen, register och stildrag och identifiera olika nyanser. Eleven kan berätta om sina iakttagelser.
M9 handleda eleven att lära känna det finlandssvenska teckenspråkets kulturella och språkliga mångfald, hjälpa eleven att se språket som en resurs, att reflektera över teckenspråkets betydelse och ställning och att förstå dess historia samt stödja eleven att utveckla en teckenspråkig och kulturell identitet	I4	Förmåga att uppfatta teckenspråkets betydelse och ställning	Eleven kan nämna flera grupper som använder teckenspråk och känna igen särdrag i deras kommunikation Eleven känner till teckenspråkets historia och kan beskriva språkets betydelse och ställning i förhållande till andra språk.
M10 uppmuntra eleven att vidga sin kultursyn, att bekanta sig med olika kulturformer och -institutioner samt hjälpa eleven att reflektera över	I4	Kännedom om kultur och olika kulturformer	Eleven känner till kultur och olika kulturformer och kan beskriva betydelsen av språk och kultur

språkets och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i samhället			
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M11 ge eleven möjlighet att stärka sin förmåga att använda tolktjänster och samarbeta med en teckenspråkstolk i studierna eller för att uträtta olika ärenden och besöka kulturevenemang	I4	Förmåga att använda tolk	Eleven kan beställa en tolk och samarbeta med tolken i olika situationer.
M12 handleda eleven att utöka sin textvärld med texter som anknyter till fortsatta studier och samhället samt utveckla sin språkfärdighet inom olika kunskapsområden	I5	Hur textvärlden vidgats, språkfärdighet inom olika kunskapsområden	Eleven kan också använda texter som är anknyter till fortsatta studier och samhället. Eleven kan iaktta och använda språket inom olika kunskapsområden.

15.4.2 DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET

SPRÅKPEDAGOGIK OCH SPRÅKUTVECKLING

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individen tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

LÄROKURSER I DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET OCH FRÄMMANDE SPRÅK

Elevernas studieprogram innehåller minst en lång och en medellång lärokurs i språk. Av dessa ska det ena vara det andra inhemska språket (finska eller svenska) och det andra något främmande språk eller samiska. Långa lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i finska och svenska. B1-lärokurserna är medellånga lärokurser. Dessutom kan utbildningsanordnaren erbjuda olika långa lärokurser i andra språk som valfria och frivilliga språkstudier.

För läroämnet det andra inhemska språket har det inom dessa grunder fastställts sex lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i finska och svenska och i modersmålsinriktad finska och svenska medellång lärokurs (B1-lärokurs) i finska och svenska.

I läroämnet främmande språk har det fastställts sju olika lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i engelska, i annat främmande språk och i samiska, medellång lärokurs (B1-lärokurs) i främmande språk samt kort lärokurs (B2-lärokurs) i främmande språk, samiska och latin.

Beskrivningar av lärokursen i främmande språk kan tillämpas på alla språk som inte har språkspecifik lärokursbeskrivning. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta språkspecifika tillämpningar. För engelska språket utarbetas endast A-lärokurs. Vid behov kan man lokalt utarbeta en lärokursbeskrivning för engelska som B1- eller B2-språk genom att använda lärokurserna B1 och B2 för främmande språk som modell. Den kunskapsnivå för växande språkkunskap som fastställs i grunderna lämpar sig för europeiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar.

DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET FINSKA/SVENSKA

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra

språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

FINSKA, A-LÄROKURS I ÅRSKURS 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla deras språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som är förknippade med nationalspråkets ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finska och flerspråkiga miljöer	I1	K1, K2
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang	I1	K2, K5
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K4
Färdigheter för språkstudier		
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt att	I2	K1, K3, K7

handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap		
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	K1
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	I3	K4
M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	I3	K4
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	I3	K2, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	K3, K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

V A S A .
V A S A .

Åk	Mål	Innehåll	kompetenser:
Åk 7	M2, M4, M6, M9, M10	<ul style="list-style-type: none"> • Uppmuntra till att använda talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. • öva sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska • att behandla teman som berör elevens vardag • Utveckla och utvärdera det egna lärandet med hjälp av såväl själv-som kamratrespons 	K1, K2, K3, K4, K5

Åk	Mål	Innehåll	kompetenser:
Åk 8	M1, M4, M7, M9, M10	<ul style="list-style-type: none"> • Stärka elevens förmåga och vilja att använda sig av det finska språket • Fokus ligger på att våga kommunicera • Jobba med och tolka olika slag av texter både muntligt och skriftligt • vägleda eleven i studietekniker som är användbara när man studerar språk. 	K1, K2, K3, K4, K5, K7

Åk	Mål	Innehåll	kompetenser:
Åk 9	M3, M5, M8, M9, M10	<ul style="list-style-type: none"> • Öva sig i att bli medveten om finskans strukturer • Utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande • Uttrycka sina åsikter på ett lämpligt sätt • Tillämpa kunskaper och färdigheter i olika kontext 	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Temahelheter och strukturer

Åk 7 A-finska

Temahelheter	Strukturer
--------------	------------

Familj och hemmiljö	Stadieväxling (repetition)
Skola och skolämnen	Verbböjningen i aktiv (repetition)
Tid och rum	Nomen
Hobbyer	<ul style="list-style-type: none"> • Fyra temaformer (repetition) • Genitiv plural • Inre och yttre lokalkasus • Objekt
Högtider	Passiv (talspråk)

Åk 8 A-finska

Temahelheter	Strukturer
Resor	Verb modus
Finlands natur	<ul style="list-style-type: none"> • Konditionalis och imperativ
På landet	Nomen
Uttrycka åsikter	<ul style="list-style-type: none"> • Kasus (essiv och translativ) • Räkneord
Hos läkaren	Infinitiv III
I trafiken	Objekt (repetition)

Åk 9 A-finska

Temahelheter	Strukturer
Framtidsplaner	Nomen
Åsikter och argumentering	<ul style="list-style-type: none"> • Adjektiv och adverb
Arbete och praktik	Verbböjning i passiv
Medier	Participer
Kultur	Unipersonella uttryck
	Objekt (repetition)

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Med handledning förstås allt som innefattar elevens skolverksamhet och allt det som görs för att främja varje enskild elevs skolgång och utveckling. Handledningen skall vara fortgående, inkluderande, målorienterad och stödjande. Den ska vara elevutvecklande, kännetecknas av respektfullt bemötande och stödjans av skolans verksamhetskultur.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självvärdering och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt

uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finska och flerspråkiga miljöer	I1	Förståelse för frågor som gäller språklig status och språkets och kulturens betydelse	Eleven kan nämna några rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk och hen har en uppfattning om språkens betydelse för individen, och för sin egen möjlighet att agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang	I1	Förmåga att utveckla sina medborgerliga färdigheter med hjälp av finska språket	Eleven lär sig iaktta i vilka finskspråkiga sammanhang och miljöer det finns möjligheter att lära sig.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.
Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärostrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan

utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande			använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå B1.1
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå B1.1
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A2.2
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Kan tillämpa några

			grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
--	--	--	--

FINSKA, MODERSMÅLSINRIKTAD A-LÄROKURS I ÅRSKURS 7–9

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i hemmet och i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer	I1	K2
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att använda finska i olika grupper och sammanhang	I1	K2
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K2, K4
Färdigheter för språkstudier		
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1, K3, K7
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	K1
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		

M6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande	I3	K4
M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser	I3	K2
M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan	I3	K4, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärskningen av varierande strukturer	I3	K3, K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Åk	Mål	Innehåll	kompetenser:
Åk 7	M2, M4, M6, M9, M10	<ul style="list-style-type: none"> Använda talad finska i klassen, skolan och omgivningen. Lyssna, tala, läsa och skriva på finska i mer varierande sammanhang 	K1, K2, K3, K4, K5

		<ul style="list-style-type: none"> • Att behandla något mer krävande teman som berör elevens vardag • Utveckla och utvärdera det egna lärandet med hjälp av såväl själv-som kamratrespons 	
--	--	---	--

Åk	Mål	Innehåll	kompetenser:
Åk 8	M1, M4, M7, M9, M10	<ul style="list-style-type: none"> • Stärka elevens förmåga och vilja att verka i flerspråkiga miljöer • Fokus ligger på att kommunicera mångsidigt • Att tolka och analysera olika slag av texter både muntligt och skriftligt 	K1, K2, K3, K4, K5, K7

Åk	Mål	Innehåll	kompetenser:
Åk 9	M3, M5, M8, M9, M10	<ul style="list-style-type: none"> • Utveckla språklig medvetenhet • Utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande • Tillämpa kunskaper och färdigheter i olika kontext 	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Temahelheter och strukturer

Åk 7 Mofi-finska

Temahelheter	Strukturer
Jag i världen	Ordklasser och satsdelar
Hobbyer och fritid	Verbböjningen i aktiv och passiv
Hälsa och välmående	Nomen
Naturen	Meningsbyggnad
Att resa i Finland	Interpunktions

Kultur	
Media	

Åk 8 Mofi-finska

Temahelheter	Strukturer
Äventyr	Verb modus
Räddningskunskap	Infinitiverna I-IV
I trafiken	Nomen
Vi i Europa	<ul style="list-style-type: none"> • Adjektiv och adverb • Räkneord
Klimat	Förkortningar
Rymden	
Kultur	

Åk 9 Mofi-finska

Temahelheter	Strukturer
Matkultur	Participerna
Hälsa och välmående	Satsmotsvarigheter
Framtidsplaner	Härledning av verb
Rättigheter och skyldigheter	Låneord och främmande ord
Dialekter	
Kultur	
Media	

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av bl.a. spel, finskspråkig litteratur, musik, film och drama ges möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt

användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller i samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja elevernas lärande i och utanför skolan genom att hjälpa eleverna att utveckla lämpliga lärstrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på läsfärdigheten och som uppmuntrar till att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också få lära sig trygg och etiskt ansvarsfull användning av medier. Individuell respons ska ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Eleverna ska erbjudas stöd för verbala inlärningssvårigheter. Eleverna ska få handledning och stöd för att lära sig nya begrepp och använda dem. Språkligt begåvade elever ska också uppmuntras att till exempel anta utmanande läsuppgifter och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem.

V A S .
V A S .

Med handledning förstås allt som innefattar elevens skolverksamhet och allt det som görs för att främja varje enskild elevs skolgång och utveckling. Handledningen skall vara fortgående, inkluderande, målorienterad och stödjande. Den ska vara elevutvecklande, kännetecknas av respektfullt bemötande och stödjas av skolans verksamhetskultur.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självvärdering och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Man bör i bedömningen ta hänsyn till att referensramen är anpassad för språkundervisningen i främmande språk och att elever som undervisas enligt den modersmålsinriktade lärokursen har relativt goda muntliga kunskaper i finska redan vid skolstarten, medan elevens kunskaper i de övriga delområdena kan variera stort.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella

kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i modersmålsinriktad finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkets ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer	I1	Förståelse för frågor som gäller nationalspråkets status	Eleven vet att var och en har rätt att använda och utveckla sitt språk. Eleven har en uppfattning om rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk.
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att mångsidigt använda finska i olika grupper och sammanhang	I1	Förmåga att använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan använda, producera och dela finskspråkigt material med andra.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.
Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå B1.2
M6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som t.ex. att själv agera som informatör
M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.
M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå B1.2
M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå B1.2
M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Uttrycker sig relativt obehindrat. Kan skriva

uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärsknigen av varierande strukturer			personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar. Behärskar de grundläggande uttalsreglerna också för andra än inövade uttryck.
--	--	--	---

15.4.3 FRÄMMANDE SPRÅK

SPRÅKPEDAGOGIK OCH SPRÅKUTVECKLING

Målen för språkpedagogik och språkutveckling och möjligheterna att studera det andra inhemska språket och främmande språk finns beskrivna i avsnittet om undervisningen av det andra inhemska språket.

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogik och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, behandlar teman mångsidigt och ur olika syn-vinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med människor också på andra håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

ENGELSKA, A-LÄROKURS

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda engelska för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i engelska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på engelska i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	I1	K1, K2
M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den	I1	K1, K2
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K3
Färdigheter för språkstudier		
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1, K3
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	K1
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden	I3	K4

M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar	I3	K4, K6
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan	I3	K2
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer	I3	K5, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

V A S A .
V A S A .

II Kulturell mångfald och språkmedvetenhet:

Åk 7: Eleven skall lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och behärska olika sätt att uttrycka samma saker, samt kunna använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet.

Åk 8: Eleven skall få en djupare medvetenhet om olika kulturer i den engelskspråkiga världen, samt känna igen de centrala skillnaderna mellan brittisk och amerikansk engelska.

Åk 9: Eleven skall kunna anamma olika engelskspråkiga kulturers umgängesvanor i olika service- och arbetslivssituationer.

12 Färdigheter för språkstudier:

Åk 7: Eleven tränas i att visa sina muntliga färdigheter i såväl par- som gruppsituationer. I skrift tränas korrekta formuleringar, speciellt gällande tidsformerna.

Åk 8: Eleven tränas i textkompetens av olika slag. Detta innebär att eleven skall kunna förstå och dela med sig av innehållet i varierande textarter. Muntligt och skriftligt skall eleven bredda sitt uttrycksätt.

Åk 9: Eleven fördjupar textförståelse, muntlig och skriftlig språkproduktion.

13 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter:

Åk 7: Regelbundenheter i språket övas genom verbböjning i olika tidsformer med betoning på presens och imperfekt samt do-omskrivning i frågande och nekande form. Oregelbundna verb tas upp och i samband med dessa behandlas även perfekt och pluskvamperfekt. Eleven ska lära sig att behärska genitiv, påhängsfrågor, grundläggande tidsuttryck, klockan och datering.

Ämneshelheter såsom familj, fritid, närmiljö, skola behandlas.

Åk 8: Verbböjningen fördjupas. Possessiva, reflexiva och relativa pronomen, konditionalis och if-sats, oregelbunden pluralis, bildning och användning av adverb samt bestämda artikelns användning behandlas. Ämneshelheter såsom resor, underhållning som t.ex. musik och film, olika kulturer i den engelskspråkiga världen behandlas.

Åk 9: Verbböjningen fördjupas, passiva verbformer, ordbildning samt modala hjälpverb med ersättningsformer behandlas. Adverbialets plats i satsen, engelskans motsvarigheter till 'man', substantiv som står i singularis respektive pluralis presenteras och befästs. Ämnesområden såsom mat, vett och etikett, arbetsliv och närmiljö, energi och hållbar utveckling behandlas.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Eleverna ska få stöd och redskap för att utveckla sin studieteknik med syftet att främja den fortsatta språkinläringen. Genom kontinuerlig självutvärdering synliggörs elevens läroprocess.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självvärdering och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i engelska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i engelska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i engelska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	I1	Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.
M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den	I1	Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del i och lära sig i engelskspråkiga miljöer och sammanhang.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.
Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap			
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	12	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå B1.1
M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden	13	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar	13	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan	13	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå B1.1
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	13	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå B1.1

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
---	----	------------------------------	--

FRÄMMANDE SPRÅK, B1-LÄROKURS

Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald fördjupas genom att man diskuterar om olika värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. Vid behov kan en del frågor även behandlas på skolans undervisningsspråk.

Grunderna för läroplanen för främmande språk har utarbetats som grund för vilket språk som helst som inte har särskilda grunder. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta en tillämpad läroplan för varje språk. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i dessa grunder i slutet av årskurs 6 och i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skriftecken som grundar sig på alfabetet, dock med undantag av engelska inom vilken vitsordet åtta förutsätter en kunskapsnivå på i medeltal A2.1, vilket är något högre än kunskapskraven i de övriga indoeuropeiska och europeiska språken. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen).

Mål för undervisningen i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäyer till målen	Kompetens som målet anknäyer till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K4
M2 stödja elevens förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som hänför sig till målspråkets ställning och	I1	K2

att ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer		
Färdigheter för språkstudier		
M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1, K3
M4 uppmuntra och handleda eleven att lägga märke till möjligheterna att använda målspråket i sitt eget liv och att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	K3, K4
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M5 ge eleven tillfällen att träna muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika kommunikationsmedel	I3	K4
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K2, K4
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K2, K4, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att studera målspråket och att jämföra olika språk. Att bekanta sig med målspråkets användningsområden och de viktigaste kännetecknen för livsstilen i de länder där språket talas.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetsätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda målspråket i olika situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll utgående från att eleverna ska kunna agera på målspråket i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter. Att rikligt träna olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier. Vid val av texter och teman ska man i viss mån beakta målspråkets geografiska utbredning och status.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Mål språket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Eleverna ska få stöd och redskap för att utveckla sin studieteknik med syftet att främja den fortsatta språkinläringen. Genom kontinuerlig självutvärdering synliggörs elevens läroprocess.

Bedömning av elevens lärande i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självvärdering och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B1-lärokursen i främmande språk när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B1-lärokursen i främmande språk. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen

i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad B1-lärokurs i främmande språk

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om målspråkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till målspråkets centrala språkvetenskapliga begrepp.
M2 stödja elevens förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som hänför sig till målspråkets ställning och att ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	I1	Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan reflektera över företeelser i samband med målspråkets ställning som t.ex. språkets utbredning och status.
Färdigheter för språkstudier			
M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.
M4 uppmuntra och handleda eleven att lägga märke till möjligheterna att använda målspråket i sitt eget liv och att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A1.3
M5 ge eleven tillfällen att träna muntlig och skriftlig	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga

kommunikation med hjälp av olika kommunikationsmedel			kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.3
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.3
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

FRÄMMANDE SPRÅK, B2-LÄROKURS

Undervisningen i ett valfritt B2-språk ordnas oftast i årskurs 8–9. B2-språket är det tredje eller fjärde språket som eleverna studerar efter modersmålet, så eleverna har redan mycket erfarenhet av att studera språk. Eleverna kan använda kunskap och färdigheter som de lärt sig tidigare. Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna

företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skrivtecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen). Undervisningen i främmande språk kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på det främmande språket i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där språket talas och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet	I1	K1, K2, K4
Färdigheter för språkstudier		
M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	I2	K3
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	K4
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K4
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K4, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att undersöka karaktäristiska drag i målspråket och jämföra dessa med tidigare språkkunskap. Att bilda sig en uppfattning om nära besläktade språk, undersöka bakgrunden till målspråkets utbredning, söka information som intresserar eleverna om t.ex. språkområdets kulturella sedvänjor eller andra företeelser. Att reflektera över eventuella förutfattade meningar om språket och kulturen i fråga.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans undersöka vad som bäst stödjer lärandet av målspråket, vad man kan använda språket till och var man kan hitta intressant material på målspråket. Att sätta upp egna mål och lära sig att ge och ta emot respons.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iakttä målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

FRANSKA

II Kulturell mångfald och språkmedvetenhet:

Åk 8: Eleven bekantar sig med målspråkets utbredning. Tar upp kulturella likheter och skillnader via t.ex. artighetsfraser, matkultur osv.

Åk 9: Fördjupa kunskapen om Frankrike och övriga franskspråkiga länder.

I2 Färdigheter för språkstudier

Åk 8: Eleven övar på att klara sig i enkla, vardagliga samtalssituationer. Korta presentationer om sig själv, familjen, intressen.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter:

Åk 8: Olika strukturer behandlas; substantiv och bestämd artikel i singular och plural, presens av regelbundna -er verb, verben être och avoir, nekande meningar och räkneord.

Åk 9: Strukturer som behandlas: böjning av -re verb, passé composé av -er verb, adjektivets placering och böjning, possessiva pronomen, genitiv, frågekonstruktion, futurum med aller, några oregelbundna verb (pouvoir, vouloir, venir)



TYSKA

II Kulturell mångfald och språkmedvetenhet:

Åk 8: Diskutera kulturella likheter och skillnader mellan modersmålet och målspråket.

Åk 9: Få inblick i den tyska kulturen i vardagsliv och högtidsfirande.

12 Färdigheter för språkstudier

Åk 8: Hjälpa eleven att se likheter med tidigare inlärd språk och visa på det stöd dessa kan ge för inläringen av målspråket. Handleda eleven att hitta rätt studieteknik

Åk 9: Handleda eleven till lämplig studieteknik som stöder språkinläringen.

13 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter:

Åk 8: Strukturer som tas upp; böjning i presens av regelbunda och vissa oregelbundna verb (haben och sein m.fl.) samt några modalverb (müssen, können, wollen), frågeord, räkneord, substantiv i obestämd och bestämd form, nekande satser och ordföljd i huvudsatser

Åk 9: Strukturer som behandlas; fördjupning av verbläran, bl.a presens av fler regelbundna och oregelbundna verb (wissen) samt modalverb (dürfen, mögen, sollen), skiljbara verb, imperativ, perfekt av regelbundna verb och artiga frågor med möchte och würde. Pluralformer av substantiv, ackusativformen av substantiv och personliga pronomen, ja/nein/doch, possessiva pronomen, ordföljden i bisats.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att

den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan målspråket sedan tidigare.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Allt nytt som behandlas under lektionerna, ord, uttryck, grammatik, övas både skriftligt och muntligt. Fördelen med de elever som läser tyska eller franska som B2-språk är att de oftast börjar på samma nivå, vilket inte kräver differentiering i början. I de fall där eleven haft förkunskaper har de fått öva både skriftligt och muntligt på sin egen nivå. Genom att låta eleverna jobba parvis eller i mindre grupper uppmuntrar vi dem att använda målspråket. Stöd erbjuds vid behov.

Bedömning av elevens lärande i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självvärdering och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B2-lärokursen i främmande språk när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B2-lärokursen i främmande språk. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad B2-lärokurs i främmande språk

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare,	I1	Kännedom om målspråkets status, språkspecifika särdrag och utbredning	Eleven är medveten om målspråkets ställning i relation till andra språk i världen och känner till språkets mest

bekanta sig med området där språket talas och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet			centrala särdrag. Eleven kan beskriva några av målspråkets eller språkområdets kulturella och andra företeelser.
Färdigheter för språkstudier			
M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan utvärdera de egna målen och lärstrategierna. Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera	I3		Kunskapsnivå A1.3
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.3
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.

Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.2
M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.

15.4.4 MATEMATIK

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematiskt tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleven att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

I **årskurserna 7-9** är uppdraget i matematikundervisningen att stärka den matematiska allmänbildningen. Undervisningen ska fördjupa elevernas förståelse för matematiska begrepp och samband mellan dem. Undervisningen ska inspirera eleven att hitta och använda matematiken i sitt eget liv. Eleverna ska lära sig att lösa problem genom att formulera matematiska modeller för problemen. Matematikundervisningen ska sporra eleverna att arbeta målinriktat, noggrant, koncentrerat och långsiktigt. De ska uppmuntras att presentera sina lösningar och diskutera dem. Elevernas samarbetsförmåga ska utvecklas i undervisningen.

Mål för undervisningen i matematik i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik	I1 – I6	K1, K3, K5
M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete	I1 – I6	K3, K7
Arbetsfärdigheter		
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	I1 – I6	K1, K4
M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift	I1 – I6	K1, K2, K4, K5
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta	I1 – I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	I1 – I6	K1, K3, K4, K6
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnena och det omgivande samhället	I1 – I6	K1-K7
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem	I1 – I6	K5
Begreppsliga och ämnesspecifika mål		
M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang	I1, I2	K1, K3, K4
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	I2	K1, K4
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	I2	K1, K4
M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning	I2, I6	K1, K3, K6
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	I3, I4	K1, K4
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer	I3, I4	K1, K4, K5
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	I5	K1, K4, K5
M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln	I5	K1, K4, K5
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer	I5	K1, K4
M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	I6	K3, K4, K5

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem	I1	K1, K4, K5, K6
--	----	----------------

Centralt innehåll som anknyter till målen för matematik i årskurs 7–9

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder: Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer: Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkras sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

I3 Algebra: Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstgradsekvationer och ofullständiga andragsgradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstgradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

I4 Funktioner: Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställena till funktioner.

I5 Geometri: Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig båginkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att

bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

II Matematiskt tänkande och matematiska metoder:

Åk 7:

Matematiskt tänkande

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser.

Algoritmiskt tänkande och tekniska hjälpmedel

De övar sitt algoritmiska tänkande. Eleverna tillämpar datorprogram i matematikstudierna.

Åk 8-9:

Matematiskt tänkande

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser.

Programmering

De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis.

Kompetenser:

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

I2 Tal och räkneoperationer:

Åk 7:

Talförståelse och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De utforskar begreppen motsatt tal och absolutbelopp. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. Potensräkning med heltal som exponent övas.

Decimaltal

Talområdet utvidgas till reella tal. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning.

Åk 8:

Bråkräkning

De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk.

Procent

Man försäkras sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.

Potenser

Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratroten och räknar med kvadratroten.

Åk 9:

Befäster kunskaper om räkneoperationer och talbegrepp.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

I3 Algebra:

Åk 7:

Uttryck

Eleverna bekantar sig med begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstgradsekvationer.

Åk 8:

Potensuttryck

Eleverna förenklar potensuttryck och tillämpar potensernas räkneregler för variabeluttryck.

Polynom

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation med tal och monom. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem.

Ekvationer

Eleverna bildar och löser förstgradsekvationer också med nämnare och ofullständiga andragradsekvationer. Man undersöker och löser förstgradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Åk 9:

Ekvationer och ekvationspar

De bildar och löser förstgradsekvationer och andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstgradsolikheter. Analogi används vid lösningen av uppgifter .

Rationella uttryck

Eleverna förenklar rationella uttryck och löser ekvationer med rationella uttryck.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

14 Funktioner:

Åk 7:

Samband och talföljder

Eleverna beskriver samband och talföljder i form av uttryck.

Åk 8:

Samband och grafer

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet.

Åk 9:

Funktioner och grafer

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritlar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställena och extremvärden till funktioner.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

I5 Geometri:**Åk 7:**

Plana figurer och vinklar

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner.

Rymdgeometri

Eleverna undersöker rätblock. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Åk 8:

Likformighet

De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet samt begreppet skala. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats.

Cirkeln

Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker och lär sig samband mellan vinklar i en cirkel.

åk 9:

Plan geometri och trigonometri

Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. Eleverna tillämpar pythagoras sats. Eleverna lär sig och tillämpar trigonometriska funktioner. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner.

Rymdgeometri

Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar, prismor, rätblock, pyramider och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

16 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet:

Åk 8:

Informationsbehandling och statistik

Eleverna utvecklar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras.

Åk 9:

Informationsbehandling och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Eleverna beräknar sannolikheter.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i matematik i årskurs 7–9

Undervisningen ska utgå från ämnen, fenomen och problem som intresserar eleverna. Konkretisering är fortfarande en viktig del av matematikundervisningen. Eleverna uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. Varierande arbetsätt används i undervisningen. Eleverna matematiserar och löser problem individuellt och i grupp. Vid grupparbete arbetar var och en både för sitt eget och för gruppens bästa. Pedagogiska spel motiverar eleverna. Digitala verktyg, såsom kalkylprogram och dynamiska geometriprogram, används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 7–9

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om elevens kunskaper är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med eleverna. Eleverna ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas elevernas kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas.

Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt elevernas intresse och kunskapsnivå. Skickliga elever ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer, till exempel olika projekt och problembaserade undersökningsuppgifter inom matematiska områden som intresserar dem.

V A S A .
V A S A .

Ett bra verktyg för att kartlägga elevernas förkunskaper kunde vara ett "förttest" (pre-test) så att varje elev bemöts på rätt nivå - får stöd där det behövs och inte behöver öva sig på sådant de redan kan.

Verktyg för att differentiera

- Flexibla grupperingar.
- Anpassa inlärningstempot.
- Variera undervisningsmetoderna och utvärderingsmetoderna.
- Ge eleverna problemlösningssuppgifter.
- Ge uppgifter som är svårare men inom samma område
- Konkretisera med digitala hjälpmedel (animeringar etc.)

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 7–9

Med mångsidig bedömning och uppmuntrande respons stödjer man utvecklingen av det matematiska tänkandet och självförtroendet samtidigt som studiemotivationen stärks. Responsen stödjer elevens positiva självbild i matematiklärandet. Eleverna ska regelbundet informeras om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen i matematik. Bedömningen vägleder varje elev att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik. Dessutom utvecklas färdigheterna att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa eleverna att iakttä vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur.

Eleverna ska ha en aktiv roll i bedömningen. Genom självvärdering lär de sig att ställa upp mål för sitt lärande och iakttä sina framsteg i relation till målen. Eleverna ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetsätt och sina attityder till matematikstudierna.

Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är elevens matematiska kunskaper och färdigheter och hur de tillämpas. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur eleverna motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill elevernas förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppledarens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje grupplemars arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Slutbedömningen infaller det läsår då matematik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i matematik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i matematik. Elevens kunskaper i matematik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i matematik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik	I1 – I6		Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självvärderingen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete	I1 – I6	Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.
Arbetsfärdigheter			
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	I1 – I6	Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.
M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift	I1 – I6	Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta	I1 – I6	Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	I1 – I6	Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället	I1 – I6	Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt	I1, I4, I6	Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.
M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem	I1 – I6	Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang	I1, I2	Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	I2	Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	I2	Förståelse av talbegreppet	Eleven identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.
M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning	I2, I6	Begreppet procent och procenträkning	Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används. Eleven kan beräkna procentuella andelar, en andel av en helhet utgående från ett procenttal samt förändrings- och jämförelseprocent. Eleven kan använda sina kunskaper i olika situationer.
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	I3, I4	Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstgradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragsgradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer	I3, I4	Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Eleven förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstgrads- och en andragsgradsfunktion. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	I5	Uppfattning om geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.
M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln	I5	Uppfattning om rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven förstår begreppen båginkel och medelpunktsinkel.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer	I5	Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.
M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	I6	Förmåga att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	Eleven kan ge exempel på viktiga statistiska nyckeltal och behärskar hur man använder dem. Eleven kan bestämma både klassiska och statistiska sannolikheter.
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem	I1	Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

15.4.5 BIOLOGI

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i biologiundervisningen är att hjälpa eleverna att förstå livet och dess utveckling, att öka deras naturkännedom och handleda dem att förstå ekosystemens funktion, människans livsfunktioner samt grunderna i ärftlighet och evolution.

Undervisningen i biologi genomförs också i naturen och eleverna får genom undersökande lärande insikter i hur man söker biologisk kunskap. Naturen undersöks både i terrängen och med laboriemetoder. Upplevelse- och erfarenhetsbaserat lärande ökar glädjen i lärandet och väcker elevernas intresse att iaktta sin livsmiljö och förändringar i den. Användning av informations- och kommunikationsteknik främjar jämlikhet och likvärdighet i biologiundervisningen.

Biologiundervisningen ska stödja eleverna att utveckla sina problemlösnings- och samarbetsfärdigheter och den sociala gemenskapen. Undervisningen ska ge färdigheter för studier inom områden som utnyttjar biologi och för arbetslivet.

Biologiundervisningen ska hjälpa eleverna att förstå hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas och utnyttjas i deras eget liv, i etiska frågor, för att följa med aktuella nyheter som anknyter till biologi och hur man kan påverka beslutsfattandet i samhället. Biologiundervisningen ska utveckla elevernas miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. Eleverna ska få färdigheter för att påverka och vara med och utveckla sin närmiljö och bevara dess livskraft. De ska också vägledas att tillägna sig en hållbar livsstil och förståelse för globalt ansvar.

Mål för undervisningen i biologi i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Biologisk kunskap och förståelse		
M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	I1–I4, I6	K4, K5
M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur	I1–I5	K4, K5
M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald	I1–I4, I6	K4, K7
M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution	I1, I4, I5	K1
M5 hjälpa eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner	I5	K3
M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster	I6	K4, K7
Biologiska färdigheter		
M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan	I1–I6	K1
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik	I1– I5	K1, K5
M9 vägleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen	I1–I4, I6	K5, K6, K7
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan	I1–I6	K1, K5
M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet	I6	K2, K3, K7
Attityder och värderingar		
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet	I1–I6	K7
M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val	I6	K7
M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid	I6	K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för biologi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att biologisk undersökning (I1) och exkursioner i naturen och närmiljön (I2) ska ingå i andra ämnesområden. Innehållet utformas till helheter för olika årskurser.

I1 Biologisk undersökning: Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön: Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion: Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

I4 Vad är liv?: Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

I5 Människan: I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

I6 En hållbar framtid: Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

II Biologisk undersökning:

Åk 7: Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning

Åk 8: Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Åk 9: Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön:

Åk 7: Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra stranden och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Åk 8: Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Åk 9: Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

13 Ekosystemets grundstruktur och funktion:

Åk 7: Innehållet koncentreras på det finländska vattenekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om skogs-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Åk 8: Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Åk 9: Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

14 Vad är liv?:

Åk 7: Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Åk 8: Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Åk 9: Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra

organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

15 Människan:

Åk 7: Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan och djuren.

Åk 8: Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan och djuren.

Åk 9: I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

16 En hållbar framtid:

Åk 7: Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Åk 8: Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Åk 9: Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i biologi i årskurs 7–9

Målet är att eleverna i biologiundervisningen har möjlighet att arbeta i olika lärmiljöer som stödjer forskningsorienterat lärande, både i och utanför skolan. I samband med fält- och laboratoriearbete handleds eleverna att iaktta och använda undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Med tanke på målen för

biologiundervisningen är det också viktigt att eleverna får lära sig använda digitala lärmiljöer för att söka, behandla, tolka och presentera biologisk information.

Arbetsätten i biologi ska väljas så att de främjar kommunikation och social gemenskap och tar hänsyn till elevernas olika individuella behov. Genom mångsidiga arbetsätt får eleven olika erfarenheter, kan tillägna sig naturvetenskapliga undersökningsmetoder och lär sig att dra slutsatser samt rapportera och tillämpa sin kunskap. I enlighet med målen för biologiundervisningen utvecklas förmågan att reflektera över värdeval genom upplevelser, erfarenheter och praktiskt arbete. Dessutom utvecklas förmågan att kritiskt granska fenomen och olika informationskällor.

Handledning, differentiering och stöd i biologi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för biologiundervisningen är det viktigt att handleda eleverna att göra iakttagelser och undersökningar självständigt och i grupp samt i olika lärmiljöer. I fält- och laboratoriearbete ska säkerhetsaspekter beaktas. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av olika arbetsmetoder. Undersökande lärande, arbete tillsammans, ansvar för det egna arbetet, en fördjupad relation till naturen och koppling till tidigare kunskap stödjer elevernas tillväxt och utveckling och ökar glädjen i lärandet. Med tanke på målen i biologi är det viktigt att upptäcka elevernas eventuella svårigheter i laboratorie- eller fältarbete. De ska få stöd i arbetet utgående från sina styrkor och vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika stödformer. Differentiering kan genomföras i gemensamma undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och avancera i egen takt till olika nivåer av tänkande.

V A S A .
V A S A .

- *Eleverna bör ha en grundkunskap i laborativt arbete, god studieteknik och förmåga att samarbeta både mellan elever och lärare*
- *Diffus nivågrupperingsproblematik, dvs svaga får/behöver mera hjälp av ämneslärarens tid än t.ex. de högpresterande*
- *Öka medvetenheten för biologi, miljövard och klimatproblematik utgående från elevernas olika bakgrund och intresse*

Bedömning av elevens lärande i biologi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i biologi stödjer elevernas motivation, utvecklar forskningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i biologi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologikunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevens teoretiska kunskaper som biologiska färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Läraren iakttar elevens förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Vidare bedöms förmågan att använda utrustning som är typisk för biologin, digitala verktyg samt förmågan att genomföra små experiment och undersökningar i och utanför skolan. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla elevernas arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då biologi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i biologi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i biologi. Elevens kunskaper i biologi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i biologi

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Biologisk kunskap och förståelse			
M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	I1-I4, I6	Uppfattning om grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar	Eleven kan beskriva grundstrukturen i skogsekosystemet och hur det fungerar. Eleven identifierar olika ekosystem och arter i deras näringsväv. Eleven kan beskriva mångfaldens betydelse för ekosystemens funktion och reflektera över betydelsen av hållbar användning av skogarna för organismerna och människan.
M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur	I1–I5	Uppfattning om organismsamhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner	Eleven kan beskriva principerna för klassificering inom organismsamhället, kan benämna organismers struktur och beskriva deras livsfunktioner. Eleven kan jämföra släktskapet mellan olika organismgrupper utgående från deras strukturella och funktionella anpassning samt känna igen, klassificera och jämföra grupper av organismer.
M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald	I1–I4, I6	Uppfattning om organismers anpassningsförmåga och livsmiljöernas mångfald	Eleven kan göra observationer om arters förekomst och kan beskriva deras anpassning till olika livsmiljöer. Eleven identifierar typiska organismer i närmiljön och

			förstår deras betydelse för naturens mångfald.
M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution	I1, I4, I5	Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftlighet och evolution	Eleven förstår och kan beskriva arvsmassans och miljöns påverkan i organismernas individutveckling. Eleven kan beskriva hur livet och naturens mångfald har utvecklats som ett resultat av evolution.
M5 hjälpa eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner	I5	Uppfattning om människokroppens uppbyggnad och hur den fungerar	Eleven kan beskriva människokroppens grundläggande uppbyggnad och livsfunktioner och redogöra för huvudprinciperna för människans tillväxt och utveckling.
M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster	I6	Förmåga att observera förändringar i naturen	Eleven kan i sin egen närmiljö göra observationer och mindre undersökningar av naturliga förändringar och förändringar som orsakats av människan i naturmiljön. Eleven förstår att jordens naturresurser är begränsade, förstår betydelsen av ekosystemtjänster och känner till grunderna för en hållbar livsstil samt allemansrätten och vilka skyldigheter den innebär.
Biologiska färdigheter			
M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan	I1–6	Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationsökningsmetoder. Eleven kan presentera välgrundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt	I1–I5	Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt

informations- och kommunikationsteknik			informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.
M9 vägleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen	I1–I4, I6	Förmåga att samla organismer och odla växter experimentellt	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling av organismer. Eleven genomför ett odlingsexperiment under handledning.
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan	I1–I6	Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.
M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet	I6	Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Eleven kan beskriva hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen och i samhället samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi. Eleven deltar i projekt som värnar om närmiljön genom att delta i genomförandet och rapporteringen.
Attityder och värderingar			
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet	I1–6	Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.
M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val	I6	Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan utnyttja biologiska kunskaper och färdigheter för att bedöma ansvarsfrågor i anknytning till människa och miljö och kan ange motiveringar för etiskt hållbara val.
M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid	I6	Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

15.4.6 GEOGRAFI

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i geografiundervisningen är att stödja eleverna att skapa sig en världsbild. Eleverna ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig genom geografiundervisningen.

Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. I geografiundervisningen ska naturvetenskapliga, humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv beaktas. På så sätt får eleverna en helhetsbild av den mångskiftande världen och hur den fungerar.

I geografiundervisningen behandlas samspelet mellan naturen och människan och hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen ska hjälpa eleverna att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen. Förståelse för och analys av geografiska orsakssamband och miljöförändringar motiverar dem att agera ansvarsfullt i sin egen vardag.

Geografiundervisningen ska beakta den värld som eleverna lever i. Undervisningen ska erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer, där eleverna gör observationer och undersöker. Geografiundervisningen ska stärka elevernas förmåga att främja hållbar utveckling. Informations- och kommunikationsteknik ska mångsidigt användas i undervisningen. Användningen av teknik främjar också ett jämlikt och likvärdigt lärande för alla elever.

Mål för undervisningen i geografi i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Geografisk kunskap och förståelse		
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	I1-I6	K1, K4, K5
M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen	I1–I4, I6	K4, K5
M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen	I1-I6	K2, K4
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser	I1-I6	K7
Geografiska färdigheter		
M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	I1-I6	K1
M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd	I1-I6	K4, K5

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen	I1-I6	K5, K6
M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	I1-I6	L1
M9 lära eleven att iakttä miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	I1-I6	K4
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data	I1-I6	K2
M11 vägleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka	I1-I6	K7
Attityder och värderingar		
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil	I1-I6	K7
M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	I1-I6	K3, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för geografi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att kartbilden över jordklotet (I1) och bevakningen av aktuella händelser i världen (I2) ska ingå i andra ämnesområden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet: Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och tematkartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I2 En aktuell, föränderlig värld: Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetsändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden: Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer: Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

I5 Människor och kulturer i världen: Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön

påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

16 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser: Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att kartbilden över jordklotet (I1) och bevakningen av aktuella händelser i världen (I2) ska ingå i andra ämnesområden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet:

Åk 7: Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Amerika och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Åk 8: Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Åk 9: Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I2 En aktuell, föränderlig värld:

Åk 7: Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Åk 8: Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen

kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Åk 9: Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället

13 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden:

Åk 7: Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Åk 8: Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Åk 9: Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

14 Föränderliga landskap och livsmiljöer:

Åk 7: Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen, främst på den Amerikanska kontinenten.

Åk 8: Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt jämför med olika regioner i Europa. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i Europa.

Åk 9: Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö och besöker Kvarkens världs naturarv. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

15 Människor och kulturer i världen:

Åk 7: Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Amerika och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan

mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Åk 8: Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Åk 9: Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

16 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser:

Åk 7: Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Amerika och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Åk 8: Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Europa och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Åk 9: Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för undervisningen i geografi är det centralt att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan. Fältarbete, exkursioner i naturen och den byggda miljön samt användning av digitala lärmiljöer och geodata är en väsentlig del av geografiundervisningen. Lärande via spel ökar elevernas

motivation. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer eleven att utveckla sitt geografiska tänkande och sina problemlösnings- och undersökningsfärdigheter och främjar gemensamt och interaktivt arbete.

I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i närmiljön och på andra håll i världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till den värld eleverna lever i, internationalism och samarbete med aktörer utanför skolan. I undervisningen ska eleverna ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet.

Handledning, differentiering och stöd i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för geografiundervisningen är det viktigt att vägleda eleverna att iaktta den omgivande världen och förstå fenomenen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter stödjer varje elev att skapa sig en världsbild. I fältundervisningen tolkar eleverna närmiljön med hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om eleverna har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. Eleverna ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geomedier i vardagliga situationer. Elevernas förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

- *Lära sig hitta och behandla data inom geografin som stöder sig på fakta och forskning*
- *Global världsbild utgående från de förutsättningar eleverna har*
- *Möjligt att använda geodata och kunskaper till att bilda egen uppfattning om geografiska fenomen och processer för att enskilt och tillsammans göra klimatsmarta beslut*

Bedömning av elevens lärande i geografi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i geografi stödjer elevernas motivation, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper eleverna att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina kunskaper i praktiken. I bedömningen i geografi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevernas teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att kritiskt granska information. Dessutom bedöms förmågan att använda informations- och kommunikationsteknik samt utrustning som är typisk för geografin. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla varje elevs arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då geografi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i geografi när studierna avslutas.

Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i geografi. Elevens kunskaper i geografi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i geografi

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geografisk kunskap och förståelse			
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	I1-I6	Uppfattning av en kartbild av jordklotet och kännedom om centrala ortnamn	Eleven kan uppfatta grunddragen i en kartbild av jordklotet samt placera och namnge centrala orter på kartan.
M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen	I1–I4, I6	Uppfattning om naturgeografiska fenomen	Eleven kan förklara jordklotets planetarism, dygns och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Eleven kan identifiera och beskriva naturlandskap i Finland och på jordklotet samt kan lyfta fram några faktorer som lett till deras uppkomst.
M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen	I1-I6	Uppfattning om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan beskriva variationer i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser	I1-I6	Förståelse för samspelet mellan naturen och människan samt en hållbar användning av naturresurser	Eleven kan beskriva hur naturen påverkar människors liv och näringsgrenar samt hur mänsklig verksamhet påverkar naturens tillstånd

			i Finland och på olika håll i världen. Eleven förstår betydelsen av en hållbar användning av naturresurser.
Geografiska färdigheter			
M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	I1-I6	Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.
M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd	I1-I6	Hur rumsuppfattningen utvecklats	Eleven kan med hjälp av både en sträck- och en längdskalaska mäta avstånd på en karta, rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten och röra sig i terrängen med hjälp av kartan.
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen	I1-I6	Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, karttjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.
M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	I1-I6	Undersökningsfärdigheter	Eleven kan genomföra en småskalig geografisk undersökning. Eleven kan åskådliggöra undersökningsresultat med hjälp av geomedier, samt presentera undersökningsresultaten muntligt.
M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	I1-I6	Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iaktta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala

			faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data	I1-I6	Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.
M11 vägleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka	I1-I6	Förmåga att delta och påverka	Eleven medverkar i ett projekt där man tillsammans ökar trivseln i närmiljön eller bevarar miljöns mångfald. Eleven förstår och kan beskriva betydelsen av globalt ansvar i sitt arbete.
Attityder och värderingar i geografi			
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil	I1-I6	Förmåga att främja hållbar utveckling	Eleven kan berätta hur man handlar ansvarsfullt i och utanför skolan. Eleven kan ta ställning i frågor som gäller hållbar utveckling och kan ge exempel på en hållbar livsstil.
M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	I1-I6	Förmåga att uppfatta regional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

15.4.7 FYSIK

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i fysikundervisningen är att stödja eleverna att utveckla det naturvetenskapliga tänkandet och deras världsbild. Undervisningen i fysik ska hjälpa dem att förstå betydelsen av fysik och teknik i det dagliga livet, livsmiljön och samhället. Undervisningen ska stödja förmågan att diskutera om fysikaliska och tekniska frågor och fenomen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för en hållbar framtid: fysik behövs för att utveckla nya teknologiska lösningar och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin miljö.

Fysikundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbyggnad och förståelse för fenomen som anknyter till fysik. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på kvalitativ nivå, men allteftersom elevernas abstrakta tänkande och matematiska färdigheter utvecklas kan arbetet till vissa delar utvidgas till en kvantitativ nivå. Tidigare erfarenheter, nya observationer och perspektiv ska genom samspelet mellan elev och lärare formas till en konsekvent helhet och en naturvetenskaplig syn på den omgivande verkligheten. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för fysikundervisningen är observationer och undersökningar av naturen och den teknologiska miljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig och förstå begrepp, lära sig olika undersökningsmetoder och för att uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetsätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att lära sig fysik.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna fysik också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa fysik i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i fysik.

Mål för undervisningen i fysik i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik	I1-I6	K1
M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	K1, K6
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	K6, K7
M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser	I1-I6	K3, K7
Forskningsfärdigheter		

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	K1, K7
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	K2, K5
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	K2, K5
M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra	I1-I6	K2, K3, K5
M9 vägleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	K5
Kunskaper i fysik och användning av dem		
M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1-I6	K1
M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser	I1-I6	K1
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt	I1-I6	K2, K4
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1- I6	K1, K4
M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet	I5, I6	K1
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för fysik i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att naturvetenskaplig forskning (I1) ingår i samtliga områden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Naturvetenskaplig forskning: Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt

utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

12 Fysik i det egna livet och livsmiljön: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

13 Fysik i samhället: Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

14 Fysik som grund för världsbilden: Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsbildens strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

15 Växelverkan och rörelse: Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

16 Elektricitet: Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

V A S A .
V A S A .

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att naturvetenskaplig forskning (II) ingår i samtliga områden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

II Naturvetenskaplig forskning:

Åk 7: Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna bekantar sig med att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna, men fokus läggs på själva undersökningsprocessen. På årskurs 7 fokuseras innehållet på värmelära och universum.

Åk 8: Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett

ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna. Fokus lägga på fenomen och begrepp inom vågrörelselära, ljus, ljud och elektromagnetisk strålning.

Åk 9: Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna. Fokus läggs på ellära, kärnfysik och mekanik.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

12 Fysik i det egna livet och livsmiljön:

Åk 7: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå, tex värmets spridning. Aktuella upptäckter med anknytning till universum uppmärksammas och diskuteras.

Åk 8: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av vågrörelse och elektromagnetisk strålning. De fördjupar sig i några ljud och ljusfenomen på kvalitativ nivå. De bekantar sig med och diskuterar olika tillämpningar i det egna livet, tex mobiltelefon

Åk 9: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna fördjupar sig i begrepp inom ellära och mekanik som de stöter på i det vardagliga livet. Fördelar och nackdelar med olika typer av energiproduktion undersöks och diskuteras, tex kärnenergi och vindkraft.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

13 Fysik i samhället:

Åk 7: Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling, med tyngdpunkt på värmelära.

Åk 8: Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar inom vågrörelselära väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Man bekantar sig med nyttan med olika typer av elektromagnetisk strålning.

Åk 9: Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

14 Fysik som grund för världsbilden:

Åk 7: Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, världsalltets strukturer och dimensioner. Gravitationskraftens betydelse och natur undersöks. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med universum, aktuella fenomen, och modern forskning.

Åk 8: Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, olika typer av elektromagnetisk strålning diskuteras. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Åk 9: Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och materiens inre struktur. Begrepp som arbete, energi och effekt undersöks i olika sammanhang. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

15 Växelverkan och rörelse:

Åk 7: Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd som har sin orsak i gravitationskraften. Eleven bekantar sig med begreppen tyngd, massa och tyngdacceleration.

Åk 8: Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan som den elektromagnetiska strålningen ger upphov till.

Åk 9: Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

16 Elektricitet:

Åk 8 : Enkla fenomen som den elektromagnetiska strålningen ger upphov till undersöks.

Åk 9: Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i fysik. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklar elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur fysik och teknik tillämpas, ska man utöver skolans utrymmen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i fysik i årskurs 7–9

Med tanke på målen i fysik är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får eleverna lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika nivåer av tänkande. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas begynnande förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

V A S .
V A S .

- *Laborativt arbetssätt*
- *Lär ut och förklarar alla de ord och begrepp som finns i fysik*
- *Varierande arbetssätt, uppgifter och öppna laborationer*
- *Möjlighet till fördjupning*
- *Handledning tex för att förbättra planeringen av en laboration*
- *Olika uppgifter under en laboration, tex sköta dator eller hämta material*

Bedömning av elevens lärande i fysik i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de

uttrycker sig och hur de slutför arbetet. Elevernas självvärdering, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då fysik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i fysik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till kriterierna för slutbedömningen i fysik. Elevens kunskaper i fysik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i fysik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik	I1-I6		Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självvärderingen.
M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självvärdering.
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.
M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser	I1-I6	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.
Forskningsfärdigheter			
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete	I1-I6	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller

med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt			planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.
M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra	I1-I6	Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.
M9 vägleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.
Kunskaper i fysik och användning av dem			
M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1-I6	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.
M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser	I1-I6	Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess

			begränsningar eller brister.
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt	I1-I6	Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1, I4	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.
M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet	I5, I6	Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

15.4.8 KEMI

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i kemiundervisningen är att stödja eleverna att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i kemi ska hjälpa eleven att förstå betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagslivet, livsmiljön, samhället och inom teknologi. Undervisningen ska stödja elevernas förmåga att göra val och att använda sina kunskaper och färdigheter i olika livssituationer. Undervisningen

ska förmedla en bild av kemins betydelse för en hållbar framtid: kemi behövs för att utveckla nya lösningar och trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin omgivning.

Kemiundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbyggnad och förståelse för fenomen som anknyter till kemi. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på makroskopisk nivå men vartefter elevernas förmåga att tänka abstrakt utvecklas ska sambandet till submikroskopiska och symboliska modeller stärkas. Undervisningen går stegvis från elevernas tidigare erfarenheter och observationer till att beskriva och förklara fenomen samt beskriva ämnets struktur och kemiska reaktioner med hjälp av kemiska symboler. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för undervisningen i kemi är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i livsmiljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig begrepp, lära sig ett undersökande arbetssätt och uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att studera kemi.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna kemi med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa kemi i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i kemi.

Mål för undervisningen i kemi i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi	I1–I6	K1
M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1–I6	K1, K6
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1–I6	K6, K7
M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel	I1–I6	K3, K7
Forskningsfärdigheter		
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1–I6	K1, K7
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1–I6	K2, K5

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1–I6	K2, K5
M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra	I1–I6	K2, K3, K5
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1–I6	K5
Kunskaper i kemi och användning av dem		
M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1–I6	K1
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen	I1–I6	K1
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt	I1–I6	K2, K4
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1–I6	K1, K4
M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår	I5, I6	K1
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1–I6	K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för kemi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att naturvetenskaplig forskning (I1) ingår i samtliga områden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Naturvetenskaplig forskning: Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

12 Kemi i det egna livet och livsmiljön: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

13 Kemi i samhället: Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

14 Kemin som grund för världsbilden: Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

15 Ämnens egenskaper och struktur: Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

16 Ämnens egenskaper och omvandlingar: Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

V A S A .
V A S A .

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter till varandra så att naturvetenskaplig forskning (II) ingår i samtliga områden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

II Naturvetenskaplig forskning

Åk 7-9: Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.
- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

12 Kemi i det egna livet och livsmiljön:

Åk 7: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet.

Åk 8: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna bekantar sig med olika typer av batterier samt korrosion. Eleverna får insikter hur olika typer av kemikalier används i vardagen, tex sura och basiska ämnen.

Åk 9: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna bekantar sig med olika kemiska produkter som används i vardagen, tex plast och papper.

- K1 Förmåga att tänka och lära sig.
- K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.
- K3 Vardagskompetens.
- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.
- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

13 Kemi i samhället

Åk 7: Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på användning av kemikalier i hemmet och hanteringen av dessa. Eleverna får kännedom om olika yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Åk 8: Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, främst metaller. Eleverna får även bekanta sig med hur man använder olika typer av kemikalier inom industrin. Eleverna får kännedom om olika yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Åk 9: Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel och olika typer av bränslen. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

- K1 Förmåga att tänka och lära sig.
- K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

- K3 Vardagskompetens.
- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.
- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

14 Kemin som grund för världsbilden:

Åk 7: Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, materiens uppbyggnad samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Åk 8-9: Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

- K1 Förmåga att tänka och lära sig.
- K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.
- K3 Vardagskompetens.
- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.
- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

15 Ämnens egenskaper och struktur:

Åk 7: Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Eleven bekantar sig med olika grundämnen och atomens struktur. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar.

Åk 8: Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens struktur och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar metaller, deras framställning, egenskaper och användning. De fördjupar sig närmare i någon metall. Man studera även sura och basiska ämnen.

Åk 9: Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos organiska föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

- K1 Förmåga att tänka och lära sig.
- K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.
- K3 Vardagskompetens.
- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

16 Ämnens egenskaper och omvandlingar:

Åk 7: Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna bekantar sig med kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

Åk 8: Eleven lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och reaktionslikheter.

Åk 9: Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Eleverna använder kemiska symboler och övar sig att skriva reaktionslikheter.

K1 Förmåga att tänka och lära sig.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens.

K3 Vardagskompetens.

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar utveckling.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i kemi i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i kemi. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklingen av elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska kemikalie- och avfallslagstiftningen samt arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur kemi och teknik tillämpas, ska man utöver skolans lokaler utnyttja lokala möjligheter, till exempel näromgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i kemi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i kemi är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika tankenivåer. Med olika modeller och genom att använda

dem på olika sätt kan man också utmana elevernas förmåga att tänka abstrakt.Handledning och stöd, valet av arbetsätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

- *Laborativt arbetsätt*
- *Lär ut och förklarar alla de ord och begrepp som finns i kemi*
- *Varierande arbetsätt, uppgifter och öppna laborationer*
- *Möjlighet till fördjupning*
- *Handledning tex för att förbättra planeringen av en laboration*
- *Olika uppgifter under en laboration, enligt förutsättningar och intresse*

Bedömning av elevens lärande i kemi i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från säkerhet i arbetet till uppgifter som mäter färdigheter och från styrda undersökningar till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att identifiera sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla forskningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet och på diskussioner. Utöver alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför arbetet. Elevernas självvärdering, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då kemi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i kemi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i kemi. Elevens kunskaper i kemi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i kemi

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi	I1-I6		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självvärderingen.
M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självvärdering.
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.
M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel	I1-I6	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel.
Forskningsfärdigheter			
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för	I1-I6	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller

undersökningar och annan aktivitet			annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.
M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra	I1-I6	Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven kan beskriva några exempel på hur kemi tillämpas inom teknologi. Eleven kan samarbeta med andra för att skapa idéer, planera, utveckla och tillämpa en lösning där kemi används.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.
Kunskaper i kemi och användning av dem			
M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att	I1-I6	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta

utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier			sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen	I1-I6	Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt	I1-I6	Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1, I4	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.
M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår	I5, I6	Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i	I1-I6	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

organisationer eller i vetenskapliga samfund			
--	--	--	--

15.4.9 HÄLSOKUNSKAP

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge eleverna mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkt är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet på ett för åldersgruppen lämpligt sätt med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkänedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa.

Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som stödjer och tär på hälsan samt sambandet och orsakssammanhangen mellan dem. Hälsan granskas under olika livsskeden, på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå och i tillämpliga delar även globalt. Granskningen av hälsorelaterade frågor breddas och fördjupas i takt med att eleverna utvecklas och livsmiljön expanderar. Det är viktigt att eleverna lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja eleverna att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska eleverna stödjas i att utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och reglera sina känslor.

Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan eleverna förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer som ger eleverna möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnen samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken.

I årskurserna 1–6 undervisas hälsokunskap som en del av omgivningsläran. I årskurserna 7–9 fördjupas och breddas de teman som behandlats i de lägre klasserna i enlighet med elevernas ålder. Målet är att använda allt exaktare ämnesspecifika begrepp i undervisningen och att stärka elevernas självkänedom samt förmåga att tänka kritiskt och etiskt i enlighet med åldern. I undervisningen i de olika årskurserna ska man beakta att undervisningsstoffet och de kunskaper och färdigheter som hör samman med det ska vara relevanta med tanke på elevernas ålder och utvecklingsstadium.

Mål för undervisningen i hälsokunskap i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
------------------------	----------------------------------	-----------------------------------

Växande och utveckling som stödjer hälsan		
M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv	I1–I3	K1, K2, K3, K7
M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	I1	K2, K3, K4, K7
M3 handleda eleven att utveckla sin självkänedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna	I1	K1, K3, K4, K6
M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar		
M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt	I1–I3	K1, K2, K3, K4
M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information	I1–I3	K1–K7
Hälsa, samfund, samhälle och kultur		
M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd	I3	K2, K4, K5, K7
M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	I1, I2	K1, K3, K6
M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att hjälpa eleven att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst	I1–I3	K1, K2, K3, K7
M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att	I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen		
--	--	--

Centralt innehåll som anknyter till målen för hälsokunskap i årskurs 7–9

Utgående från målen ska man skapa undervisningshelheter som framskrider i takt med åldern. Undervisningshelheterna ska ge mångsidiga kunskaper och färdigheter om hälsan som resurs, dess fysiska, psykiska och sociala delområden och deras inbördes samband. I undervisningshelheterna ska man beakta människans levnadslöpp och utveckling i barndomen och ungdomen. Lokala och globala aktuella teman ska utnyttjas och tillämpas i enlighet med målen.

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan: I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslöpp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkänedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar: Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur: I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

V A A S A .
V A S A .

11 Växande och utveckling som stödjer hälsan:

Åk 7: I innehållet betonas fysisk, psykisk och social hälsa som begrepp. Relevanta begrepp kring puberteten och dess utveckling. Redskap för att hantera mobbning, konflikter och uttrycka känslor t.ex. med hjälp av värderingsövningar, drama och teoriuppgifter. Begreppen identitet, självbild, självkänedom, självkänsla och självförtroende. Innehållet betonar även säkerhet i trafiken som fotgängare och cyklist.

Åk 8: Innehållet betonar fysisk, psykisk och social hälsa ur ett grupperspektiv. Den ungas kroppsuppfattning, ätstörningar och skönhetsideal betonas. Mopedkörning och trafik behandlas.

Åk 9: I innehållet betonas den fysiska, psykiska och sociala hälsan i omgivningen och i samhället.

12 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar:

Åk 7: I innehållet betonas kost och motion ur ett hälsofrämjande perspektiv, sömnens och hygienens betydelse. Därtill behandlas arbetsergonomi, lyft-, och bärteknik. Elevens förmåga att göra ändamålsenliga beslut när det gäller tobak, tobaksprodukter och andra typer av beroenden. Säkerhet på vatten och is betonas också.

Åk 8: Innehållet betonar kost och motion: motionsrekommendationer, energiförbrukning, en positiv viktutveckling, nyttomotion, fysisk funktionsförmåga, motion ensam eller i grupp. Typiska sjukdomar bland unga. Säkerhet i hemmet t.ex. brandsäkerhet. Sexuell hälsa med fokus på preventivmedel, sexuella rättigheter och skyldigheter samt sexuell mångfald. Sexualitetens olika former: fysisk och psykisk närhet, jämlikhet, respekt och ansvar. Elevens förmåga att göra ändamålsenliga beslut när det gäller alkohol. Grundläggande kunskaper i egenvård vid småskador och de vanligaste åkommorna för unga.

Åk 9: I innehållet betonas livskraft och krissituationer med tanke på den psykiska hälsan. Studie-, funktions- och arbetsförmåga i individens vardag. Träningsprogram, kostvanor och könssjukdomar behandlas också. Elevens förmåga att göra nyktra beslut i drogfrågor.

13 Hälsa, samfund, samhälle och kultur:

Åk 7: Innehållet betonar människans levnadslapp, särdrag och variation ur ett individperspektiv. Även studie-arbets- och funktionsförmåga behandlas, främst med fokus på den egna skolmiljön.

Åk 8: Tyngdpunkten ligger på att kunna ta del av hälsorelaterad information och forskning samt även kritiskt kunna granska hälsorelaterad information och forskning. Självutvärdering av levnadsvanor betonas också.

Åk 9: I innehållet betonas hälsorisker i omgivningen till följd av en passiv livsstil och den tekniska utvecklingen. Eleverna ska också bekanta sig med stadens hälsotjänster och deras funktion. I innehållet betonas även grundläggande kunskaper i första hjälp, livräddande första hjälp och situationsbedömning. Informationskällor, hälsopolitiska program och hälsoundersökningar. Finländarnas sjukdomar: bristsjukdomar och folksjukdomar. Aktuella trender inom hälsa och livsstil.

- K1: Förmåga att tänka och lära sig
- K2: Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3: Vardagskompetens
- K4: Multilitteracitet
- K5: Digital kompetens
- K6: Arbetslivskompetens och entreprenörsskap
- K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i årskurs 7–9

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.

Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras eleverna att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Eleverna handleds att bedöma relevansen av olika faktorer och att uppfatta större helheter. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.

Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Lärmiljöerna och arbetssätten ska väljas så att de ger eleverna möjlighet att bygga kunskap självständigt eller i grupp, genom aktiviteter eller upplevelser, med hjälp av drama eller berättelser samt genom att undersöka hälsorelaterade fenomen i så naturliga situationer och miljöer som möjligt.

Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuds eleverna möjligheter att öva och tillämpa sin hälsokunskap i skolan. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i hela skolan.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i årskurs 7–9

Flera teman inom hälsokunskap tangerar elevernas utvecklingsskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som anknyter till elevernas utveckling, livssituation och kultur. Eleverna ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.

Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnen, skolhälsovården och övrig elevvård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma elevvården och skolans verksamhetskultur. Genom samarbetet säkras man också det individuella stöd eleven behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hans livssituation.

V A S A .
V A S A .

I hälsokunskap är det möjligt att differentiera genom att arbeta med teman och projekt. Vi kan differentiera tex. Enligt följande:

- *Intresse för olika teman*
- *Inlärningsmetod*
- *Hur mycket fördjupning*
- *Kunskapsnivå*
- *Bekanta sig med hälsofunktioner utanför skolan*

Vi kan differentiera genom att variera grupperna flexibelt. Beroende på gruppernas mognad, kunskapsnivå samt sociala kompetens, kan vi välja hur lärarstyrd alternativt elevstyrd undervisningen framskrider.

Handledning bör eleverna få kontinuerligt och målinriktat samt högkvalitativt. Genom att förverkliga differentierad undervisning på ett ändamålsenligt sätt så kan elever även handleda varandra. Handledningen styra av de övergripande kriterierna.

Bedömning av elevens lärande i hälsokunskap i årskurs 7–9

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra eleverna att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet används även självvärdering och kamratbedömning. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att elevens värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller övriga personliga egenskaper inte är föremål för bedömningen. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkänedom beaktar man hur eleven begrundar och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i hälsokunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i hälsokunskap. Hälsokunskapen utvecklas ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i hälsokunskap

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Växande och utveckling som stödjer hälsan			
M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv	I1–I3	Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskedena, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.
M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	I1	Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Eleven kan namnge många känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Eleven kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.
M3 handleda eleven att utveckla sin självkänedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna	I1		Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina upplevelser.

M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer	I1, I3	Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och att förebygga sjukdomar			
M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt	I1–I3	Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.
M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	I2, I3	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.
M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan	I1, I2		Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som	I1–I3	Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt	Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar

anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information		bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	hälsovanorna och förklara hur hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor i anslutning till livsstil och med hjälp av exempel bedöma konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informations-tillförlitligheten.
Hälsa, samfund, samhälle och kultur			
M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd	I3	Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan beskriva centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt redogöra för sambandet mellan hälsa och samfund, kultur och medier samt informations- och kommunikationsteknik.
M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	I1, I2	Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsotjänster och ger flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.
M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst	I1–I3	Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.
M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen	I3	Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan bedöma tillförlitligheten och relevansen i olika typer av hälsorelaterad information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet. Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder

			och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivningen.
--	--	--	---

15.4.10 RELIGION

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkänedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

I årskurserna 7-9 ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.

I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

Mål för undervisningen i religion i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1, I2	K1
M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	K2
M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet	I2	K2, K3, K6
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitik, inom konst och populärkultur	I1, I2, I3	K2, K4, K6
M5 vägleda eleven att iakttä och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	I1, I3	K1, K2, K4, K5, K7
M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar	I3	K2, K7
M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	I1, I3	K5, K6
M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem	I1, I2, I3	K7
M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil	I2, I3	K1, K2
M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	I1, I2, I3	K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för religion i årskurs 7–9

Innehållet ska väljas så att det stödjer de allmänna målen i läroämnet. Vid valet av innehåll utnyttjas de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas erfarenhetsvärld ska beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Innehållet består av teman gällande den aktuella religionens uppkomst, mångfald och förhållande till andra religioner. Föremål för undersökning är religionens rötter, källor, lära och normer samt symboler, utbredning och inflytande runtom i världen och i Finland. Centralt innehåll är teman som anknyter till religionens kulturella inflytande.

I2 Religionernas värld: Innehållet i undervisningen omfattar religion och irreligiositet i världen och i Finland, religionskunskap som en del av den kulturella allmänbildningen och religion som föremål för

vetenskaplig forskning. Centrala teman är religioner som resurs för individen och samhället, sambandet mellan religion och kultur runtom i världen, religionernas inflytande på samhällen och kultur, religionskritik samt religionernas synlighet i populärkulturen. Innehållet ska hjälpa eleven att förstå behandlingen av religioner i medierna och kritisk bedömning av den samt sambandet och dialogen mellan religioner.

I3 Ett gott liv: Innehållet ska ge underlag för reflektioner kring livsfrågor, åldern och självbilden. Undervisningen ska behandla aktuella och samhällseliga etiska frågor, såsom ekosocial bildning, delaktighet och påverkan i grupper och i samhället och hur religioner bidrar till att skapa fred i samhället och i världen. Innehållet ska betona etiken i den aktuella religionen och i andra religioner och livsåskådningar samt FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Föremål för undersökning är också kränkningar av de mänskliga rättigheterna, till exempel förintelsen. Innehållet ska väljas med beaktande av religiösa och livsåskådningsrelaterade frågor betydelse för att växa som människa.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 7–9

Målet är att visa uppskattning och respekt för alla religioner och livsåskådningar. Teman granskas med hjälp av erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att fördjupa och gemensamt reflektera över begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. Undervisningsmiljön ska vara rofylld. Diskussion är en viktig del av undervisningen. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 7–9

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrunder och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet samt sociala och kommunikativa färdigheter. Eleverna handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Elever med inlärningssvårigheter kan få tillgång till ljudböcker, instuderingsfrågor och svar, samt ett mera begränsat provavsnitt samt provkompletteringar. Elever med specialkompetens inom ett visst område kan uppmuntras att fördjupa sin kunskap samt presentera sitt kunnande för klassen.

Differentiering kan också göras enligt olika personligheter. En del elever är trygga att uttrycka sig i grupp medan andra är försiktiga och behöver få växa i mod genom att tex presentera i smågrupp eller tex via en video som skickas till läraren.

Bedömningen av elevens lärande i religion i årskurs 7–9

Bedömningen ska grunda sig på observationer och diskussioner i arbetet samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och uppmuntrande. Eleverna ska regelbundet få information om sina

framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen. Elevernas självvärdering och kamratbedömning används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i religion när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i religion

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1, I2	Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.
M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	Förmåga att hantera religiös information	Eleven kan beskriva hur den aktuella religionen har uppkommit och vilket inflytande den haft. Eleven känner till religionens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.
M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet.	I2	Kunskap om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Eleven har grundläggande kunskaper om världens stora religioner och om irreligiositet. Eleven kan beskriva mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar	I1–I3	Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa

<p>samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur</p>			<p>teman i medier, inom konst och populärkultur.</p>
<p>M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk</p>	<p>I1, I3</p>	<p>Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter</p>	<p>Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera samt några skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk.</p>
<p>M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar</p>	<p>I3</p>	<p>Kunskap om etik och människorättsetik</p>	<p>Eleven känner till och kan nämna centrala etiska begrepp. Eleven kan nämna de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter och redogöra för det centrala innehållet i dem. Eleven känner till etiska principer i den religion som studeras och i andra religioner och livsåskådningar.</p>
<p>M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val</p>	<p>I1, I3</p>	<p>Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse</p>	<p>Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.</p>
<p>M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem</p>	<p>I1, I2, I3</p>	<p>Etiskt tänkande</p>	<p>Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.</p>
<p>M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil</p>	<p>I2, I3</p>	<p>Etiskt tänkande</p>	<p>Eleven reflekterar över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.</p>
<p>M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden</p>	<p>I1–I3</p>		<p>Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina upplevelser.</p>

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen. ortodox

EVANGELISK-LUTHERSK TRO

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

11 Förhållandet till den egna religionen: Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningsätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

12 Religionernas värld: I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

13 Ett gott liv: Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

11 Förhållandet till den egna religionen:

Åk 7: Den egna religionen används som en referenspunkt utifrån vilken andra religioner studeras. Grundläggande begrepp i anslutning till tro och religion.

Åk 8: Kristendomens historia i Finland och världen.

Åk 9: Bibeln som kristendomens grunddokument.

12 Religionernas värld:

Åk 7: Världsreligionerna samt irreligiositet.

Åk 8: Kristendomens påverkan på vår kultur, finländsk och europeisk religionshistoria.

Åk 9: Religionsdialog samt olika etiska synsätt i anslutning till världsreligionerna. Religionens synlighet i kultur och politik.

13 Ett gott liv:

Åk 7: De stora livsfrågorna med utgångspunkt i de olika världsreligionerna.

Åk 8: Olika etiska betoningar i de kristna kyrkorna samt i samhällsdebatten behandlas under årskurs åtta.

Åk 9: Fokus under årskurs nio ligger vid det etiska tänkandet. Grunderna för kristna etik och människosyn.

K1: Förmåga att tänka och lära sig

K2: Kulturell och kommunikativ kompetens

K3: Vardagskompetens

K4: Multilitteracitet

K5: Digital kompetens

K6: Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

ORTODOX TRO

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehållet som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Centralt innehåll i undervisningen är den kristna kyrkans uppkomst och utveckling ur den ortodoxa kyrkans perspektiv. Man studerar kyrkans utbredning, missionsarbete och kristendomens ankomst till Finland från öster och väster. Man behandlar klosterväsendets roll i att utveckla och bevara kyrkans lära och den bysantiska tidens inverkan på kyrkans administrativa utveckling och kyrkokonsten. Utvecklingen av kyrkans lära behandlas. Man studerar Bibeln, dess uppkomst, innehåll och användning i kyrkans verksamhet. Viktigt innehåll i undervisningen är trosbekännelsen, gudstjänsterna, mysterierna, kyrkokonsten och kyrkomusiken samt kyrkoåret som uttryck för den ortodoxa läran och central ortodox terminologi i anslutning till dessa. Man bekantar sig med den ortodoxa kyrkans verksamhet i Finland. Man stiftar bekantskap med ortodox litteratur, musik och konst.

I2 Religionernas värld: I undervisningen behandlas andlighet som ett kännetecken för det mänskliga livet, forntida religioner i Finland och i Norden, andlighet i dag och irreligiositet som livsåskådning. Man bekantar sig med den kristna kyrkans utbredning, med den katolska och lutherska kyrkan och de vanligaste kristna kyrkorna och samfundet. Centralt innehåll är de stora världsreligionerna, deras seder och bruk och särdrag, religioner som uppstått i modern tid samt likheter och skillnader mellan religioner i förhållande till varandra och till den ortodoxa läran. Man behandlar de ortodoxa patriarkaten och andra ortodoxa eller närliggande kyrkor. I undervisningen behandlas den ortodoxa kulturens och lärans synlighet och inflytande i Finland och i länder med ortodox majoritet, både ur individuellt och samhälleligt perspektiv samt aktuell kunskap om religioner och bedömning av den. Ekumenik och dialog mellan religioner behandlas.

I3 Ett gott liv: Centralt innehåll i undervisningen är allmänna etiska principer och utgångspunkter. Man bekantar sig med allmänna drag i kristen etik och etiska principer i andra religioner. Man studerar den människosyn som ligger till grund för den ortodoxa etiken samt kyrkans lära och Bibelns berättelser. Man bekantar sig med kyrkliga förrättningar och fasta som stöd för ett gott liv. Man reflekterar över frågor som gäller det egna livet, delaktighet i samhället, miljö och natur samt globalt ansvar. Man diskuterar aktuella etiska frågor i samhällsdebatten och medierna. Man reflekterar över betydelsen av att vara medveten om, tillämpa och förstå etiska värden för att växa som människa och för den egna vardagen. Viktigt innehåll är FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, FN:s konvention om barnets rättigheter och människorättsetik.

15.4.11 LIVSÅSKÅDNINGSKUNSKAP

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

I **årskurserna 7–9** har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga sin identitet och livsåskådning i synnerhet genom att bredda de allmänbildande kunskaperna samt beakta elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen. Eleverna ska få stöd för att hitta egna modeller för ett gott liv.

Mål för undervisningen i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning	I1	K1, K2, K4
M2 främja elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och livsåskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention	I1	K2, K7
M3 handleda eleven att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar	I1	K1, K2, K5
M4 vägleda eleven att utforska grunden för religiöst tänkande och religionskritik	I1, I3	K1, K3
M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras	I1, I3	K2, K3, K6, K7
M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	I1, I2, I3	K1, K2, K4
M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	I1, I2, I3	K2, K3, K7
M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande	I2, I3	K5, K7

M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt	I1, I2, I3	K5, K6, K7
M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet	I2, I3	K1, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Innehållet väljs att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Innehållet ska bredda elevernas allmänbildande kunskaper men samtidigt ska elevernas upplevelsevärld och sökande efter en identitet och livsåskådning beaktas vid valet av innehåll. Det är viktigt att hitta innehåll som ger eleverna möjlighet att utifrån kunskaper och personliga reflektioner utveckla sin omdömesförmåga inom livsåskådning.

I1 Åskådning och kultur: I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

I2 Etikens grunder: Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid: I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

V A S A .
V A S A .

I1 Åskådning och kultur:

Åk 7: Mötet mellan kulturer. Olika teistiska samt ateistiska världsåskådningar samt det kulturarv som växt fram i anslutning till världsåskådningarna.

Åk 8: Finländsk religionshistoria. Den lokala kulturen. De irreligiösa samt religiösa högtiderna och festkalendern som ett kulturfenomen. Naturarvet som skyddas av Unesco.

Åk 9: Kulturell mångfald, den egna livsåskådningen samt tolerans och förståelse för kulturella olikheter.

12 Etikens grunder:

Åk 7: Grundläggande etiskt tänkande relaterade till olika världsåskådningar.

Åk 8: Aktuella etiska frågor i anslutning till naturskydd och världspolitik.

Åk 9: Fördjupning i de etiska grundbegreppen samt olika hjälpmedel för det etiska tänkandet.

13 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid:

Åk 7: Religionsfrihet, yttrandefrihet, respekt för medmänniskan oberoende livsåskådning.

Åk 8: Värderingar som speglas i det finländska samhället samt i kulturen.

Åk 9: De mänskliga rättigheterna, innehåll och historisk bakgrund. Människorättskampar i vår tid.

K1: Förmåga att tänka och lära sig

K2: Kulturell och kommunikativ kompetens

K3: Vardagskompetens

K4: Multilitteracitet

K5: Digital kompetens

K6: Arbetslivskompetens och entreprenörsskap

K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Ur lärmiljöperspektiv är det, i synnerhet när en ny grupp börjar, viktigt att skapa samhörighet i gruppen. Eleven ska uppmuntras till att ta ansvar för sitt lärande. Eleverna lever i en allt mer globaliserad medievärld, som formas av olika digitala tillämpningar. Därför är det viktigt att i lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Elever med inlärningsssvårigheter kan få tillgång till ljudböcker, instuderingsfrågor och svar, samt ett mera begränsat provavsnitt samt provkompletteringar. Elever med specialkompetens inom ett visst område kan uppmuntras att fördjupa sin kunskap samt presentera sitt kunnande för klassen.

Differentiering kan också göras enligt olika personligheter. En del elever är trygga att uttrycka sig i grupp medan andra är försiktiga och behöver få växa i mod genom att tex presentera i smågrupp eller tex via en video som skickas till läraren.

Bedömningen av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självvärdering och kamratbedömning används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i livsåskådningskunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i livsåskådningskunskap. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i livsåskådningskunskap

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning	I1	Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan använda livsåskådningsbegrepp och se samband mellan dem.
M2 främja elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika	I1	Kännedom om kulturer och livsåskådningar	Eleven kan söka information om olika kulturer och livsåskådningar. Eleven kan redogöra för utgångspunkter

kulturer och livsåskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention			för Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.
M3 handleda eleven att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar	I1	Kunskap om olika livsåskådningar och förmåga att jämföra dem	Eleven kan nämna väsentliga drag och utvecklingsförlopp i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen. Eleven kan redogöra för hur man studerar livsåskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.
M4 vägleda eleven att utforska grunden för religiöst tänkande och religionskritik	I1, I3	Kunskap om religiöst tänkande och religionskritik	Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik.
M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras	I1, I3	Förmåga att uppfatta betydelsen av åskådningsfrihet	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.
M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	I1, I2, I3	Förmåga att granska orsakerna bakom val av livsåskådning	Eleven kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.
M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	I1, I2, I3	Förmåga att uppfatta kulturell mångfald och jämlikhet	Eleven kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.
M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande	I2, I3	Etiskt tänkande	Eleven kan använda etiska begrepp samt tolka och tillämpa dem.
M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt	I1, I2, I3	Kännedom om principerna för en hållbar livsstil	Eleven kan nämna centrala element som anknyter till en hållbar framtid för naturen och samhället och undersöka betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.
M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den	I2, I3	Etiskt tänkande	Eleven kan nämna de viktigaste begreppen som hör samman

etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet			med mänskliga rättigheter och jämlikhet och motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.
--	--	--	---

15.4.12 HISTORIA

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att sporra eleverna att utvecklas till ansvarsfulla och demokratiska medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna förstå den utveckling som format nutiden, inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individers betydelse som historiska aktörer och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleven lära sig att kritiskt behandla information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Genom undervisningen ska eleverna även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevens förmåga att analysera historia och historiska texter: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska vägledas att inse att historia kan tolkas på olika sätt och ur flera olika perspektiv och de ska få stöd för att kunna förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Historieundervisningen ska bidra till att göra eleverna medvetna om olika värderingar i samhället, om spänningar mellan dessa och om hur värden och värderingar förändras över tid.

I **årskurserna 7-9** är historieundervisningens uppdrag är att fördjupa elevernas uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen ska stödja elevernas identitetsutveckling och göra dem förtrogen med hur olika kulturer påverkat individer och samhällen. I undervisningen ska interaktiva och undersökande arbetssätt prioriteras.

Mål för undervisningen i historia i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll (I) som anknyter till målen	Kompetens (K) som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1–I6	K1–K7

Att söka information om historia		
M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och att bedöma källornas tillförlitlighet	I1–I6	K1–K5
M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1–I6	K1, K2, K4
Att förstå historiska företeelser		
M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp	I1–I6	K1–K2, K3
M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer	I1–I6	K1–K4, K6–K7
M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	I1–I6	K1, K2, K4
M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet	I1–I6	K1, K2, K4
Att använda historisk information		
M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar	I1–I6	K1, K2, K4
M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet	I1–I6	K1–K4, K7
M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet	I1–I6	K1–K2, L4–L5
M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem	I1–I6	K1–K2, L4–L5
M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden	I1–I6	K1–K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för historia i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att målen för läroämnet uppnås. I det centrala innehållet ska man fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia. Innehållet kan behandlas kronologiskt eller enligt tema.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling: Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

12 Människor förändrar världen: Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

13 Finland skapas, byggs och försvaras: Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomi och i början av Finlands självständighet.

14 De stora krigen: Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

15 Välfärdssamhällets uppbyggnad: Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

16 Bakgrunden till dagens världspolitik: Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Historia studeras enbart i åk 7 och i åk 8.

I 1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling:

Årskurs 7: Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

K1: Förmåga att tänka och lära sig

K2: Kulturell och kommunikativ kompetens

K3: Vardagskompetens

K4: Multilitteracitet

K5: Digital kompetens

K6: Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

I 2 Människor förändrar världen:

Årskurs 7: Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

K1: Förmåga att tänka och lära sig

K2: Kulturell och kommunikativ kompetens

- K3: Vardagskompetens
- K4: Multilitteracitet
- K5: Digital kompetens
- K6: Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

I 3 Finland skapas, byggs och försvaras:

Årskurs 7: Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomi och i början av Finlands självständighet.

- K1: Förmåga att tänka och lära sig
- K2: Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3: Vardagskompetens
- K4: Multilitteracitet
- K5: Digital kompetens
- K6: Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

I 4 De stora krigen:

Årskurs 7: Eleverna fördjupar sig i första världskriget, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

Lärokursen i historia i åk 7 omfattar 1800-talet och början av 1900-talet.

- K1: Förmåga att tänka och lära sig
- K2: Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3: Vardagskompetens
- K4: Multilitteracitet
- K5: Digital kompetens
- K6: Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

I 4 De stora krigen:

Årskurs 8: Eleverna fördjupar sig i andra världskriget och kalla kriget och tiderna efter kriget, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel i Finland och övriga Europa samt i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

- K1: Förmåga att tänka och lära sig
- K2: Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3: Vardagskompetens
- K4: Multilitteracitet
- K5: Digital kompetens
- K6: Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

I 5 Välfärdssamhällets uppbyggnad:

Årskurs 8: Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

- K1: Förmåga att tänka och lära sig
- K2: Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3: Vardagskompetens
- K4: Multilitteracitet
- K5: Digital kompetens
- K6: Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

I 6 Bakgrunden till dagens världspolitik:

Årskurs 8: Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lärokursen i historia i åk 8 omfattar 1900-talet och början av 2000-talet.

- K1: Förmåga att tänka och lära sig
- K2: Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3: Vardagskompetens
- K4: Multilitteracitet
- K5: Digital kompetens
- K6: Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 7–9

Genom att man granskar den historiska bakgrunden till aktuella händelser kopplas innehållet i ämnet historia till centrala begrepp i samhällsläran.

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att prioritera undersökande arbetssätt, till exempel att undersöka olika för åldern lämpliga första- och andrahandskällor och att använda sig av öppna lärmiljöer i historiska undersökningsuppgifter. Målet är att uppmuntra eleven att göra egna tolkningar och lära sig bedöma avvikande tolkningar.

Eleven ska uppmuntras att söka information via informell historiekultur, såsom spel, filmer och litteratur, och att utveckla sin förmåga att tänka historiskt och bedöma kritiskt med hjälp av dessa historiekulturella uttryck.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen ska eleven uppmuntras att mångsidigt observera, kommunicera, producera och tolka text och tal samt att använda drama och visuella uttryck. Vid behov hjälper läraren eleverna att förstå olika texter genom att förenkla dem och förklara de begrepp som används i texterna.

Vissa begrepp som används i historieundervisningen (till exempel samhälle och demokrati) ska fördjupas under hela den grundläggande utbildningen i takt med att eleven utvecklar sitt tänkande från konkret till abstrakt.

V A S A .
V A S A .

- Anpassa, förenkla, mångsidiga arbetsmetoder.
- Differentiering: Ljudböcker/inläst lärobok, lättlästa läroböcker, prov i liten grupp/förlängd tid/muntliga/, kortare provavsnitt, förhör, individuella uppgifter där eleven själv kan bestämma omfattningen och hur djupt de går (men med vissa ramar), klara instruktioner och ramar för olika uppgifter, utprintade anteckningar, berättar och förenklar lärobokens texter, instuderingsfrågor .
- Elevernas nivå: finns ofta tester och utlåtande gjorda, formativa prov kan ge insikt i vad eleverna redan kan.
- Flexibla grupperingar: speciallärare, assistenter, samarbete mellan parallellklasser
- Stödundervisning inför prov, läxhjälp, studiehandledning, testa olika instuderingsmetoder, kompletteringsuppgifter, förkortat material att läsa.
- Elevens medvetenhet kring sin egen läroprocess: formativa arbetsmetoder, självutvärderingsblankett kring lärande eller i samband med enskilt skolarbete eller enskild lektion, eleverna förbereda på de lärande samtal som hålls.

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 7–8

I historieundervisningen är målet att genom respons uppmuntra eleverna att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också elevernas sätt att arbeta tas i betraktande. I bedömningen ska man fokusera på om eleverna kan tillämpa kunskap och behärskar historiskt tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet.

Slutbedömningen infaller det läsår då historia upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl varje elev har uppnått målen för lärokursen i historia när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att varje elevs kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i historia. Kunskap i historia utvecklas genom en kumulativ process, där undervisningsinnehållet används för att stärka elevens historiska tänkande. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om nivån för vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

15.4.13 SAMHÄLLSLÄRA

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter.

Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhällliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband dessa frågor har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhällliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter där målet är att nå samförstånd.

I **årskurs 9** ska man betona elevernas möjligheter och kompetens att påverka i ett demokratiskt samhälle samt elevernas ansvar i fråga om egna livsval. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i närmiljön få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. I undervisningen ska man fästa vikt vid samhällets och samhällslivets strukturer samt begrepp i anslutning till dessa. Eleven ska vägledas att fälla omdöme om samhällliga och ekonomiska frågor och att jämföra olika åsikter och strategier inom olika folkgrupper och gällande olika värdemål. Studierna av samhällsfrågor ska vidgas till att omfatta även globala frågor.

Mål för undervisningen i samhällslära i årskurs 9

Mål för undervisningen	Innehåll (I) som anknyter till målen	Kompetens (K) som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde	I1–I4	K4, K7
M2 hjälpa eleven att träna sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1–I3	K1, K2, K4, K7
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor		
M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv och att fördjupa sina kunskaper om det finländska rättssystemet och hur det fungerar	I2, I3	K2, K4, K7
M4 hjälpa eleven att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomi och konsumtion och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse	I1–I3	K3, K4, K5
Att implementera kunskaper om samhället		
M5 uppmuntra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i arbetslivet, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid	I1, I4	K1, K4, K6, K7
M6 vägleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, sammanslutningar och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt	I1, I2, I3	K2, K4
M7 stödja eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringsätt på lokal, nationell, EU- och global nivå och att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle	I1– I3	K1, K4, K7
M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling	I2, I3	K2, K4, K6, K7

M9 vägleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällsrelig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar som medborgare	I1-I4	K1, K2, K7
--	-------	------------

Centralt innehåll som anknyter till målen för samhällslära i årskurs 9

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet: Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

I2 Ett demokratiskt samhälle: Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringsätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan: Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällsrelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällsrelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

I4 Ekonomisk verksamhet: Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

De sju kompetenserna används i innehåll (I) 1-4.

K1: Förmåga att tänka och lära sig

K2: Kulturell och kommunikativ kompetens

K3: Vardagskompetens

K4: Multilitteracitet

K5: Digital kompetens

K6: Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7: Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid



I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

I 2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

I 3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

I 4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Samhällslära studeras enbart i årskurs 9.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 9

Målet är att stödja elevernas utveckling till aktiva medborgare genom att använda mångsidiga konkreta arbetssätt. Det är viktigt att kontinuerligt följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Likaså är kommunikationen med olika aktörer i samhället viktig. Man kan även använda ämnesövergripande arbete i undervisningen, till exempel i samband med olika projekt. Utöver kollaborativa arbetssätt prioriteras undersökande lärande. Granskning och användning av medier samt informations- och kommunikationsteknik utgör en central del av studierna.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 9

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i medborgarsamhället samt stödja elevernas utveckling till aktiva medlemmar i olika samhällsgrupper. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar. Eleverna ska öva sig att söka, förstå och tillämpa information om samhälle och ekonomi samt bedöma informationens betydelse både ur sin egen och ur en allmän synvinkel. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas i undervisningsarrangemangen och arbetssätten genom att läraren förklarar till exempel bilder, grafer och statistik.

- Anpassa, förenkla, mångsidiga arbetsmetoder
- Differentiering: Ljudböcker/inläst lärobok, lättlästa läroböcker, prov i liten grupp/förlängd tid/muntliga/, kortare provavsnitt, förhör, individuella uppgifter där eleven själv kan bestämma omfattningen och hur djupt de går (men med vissa ramar), klara instruktioner och ramar för olika uppgifter, utprintade anteckningar, berättar och förenklar lärobokens texter, instuderingsfrågor
- Elevernas nivå: finns ofta tester och utlåtande gjorda, formativa prov kan ge insikt i vad eleverna redan kan
- Flexibla grupperingar: speciallärare, assistenter, samarbete mellan parallellklasser ev. Möjligt
- Stödundervisning inför prov, läxhjälp, studiehandledning, testa olika instuderingsmetoder, kompletteringsuppgifter, förkortat material att läsa
- elevens medvetenhet kring sin egen läroprocess: formativa arbetsmetoder, självvärderingsblankett kring lärande eller i samband med enskilt skolarbete eller enskild lektion, eleverna förbereda på de lärande samtal som hålls

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 9

I samhällsläran ska bedömningen vara uppmuntrande och handledande. Genom mångsidig respons ska eleverna uppmuntras att fungera aktivt i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i det praktiska livet. Vid bedömningen ska läraren beakta elevernas många olika – multimodala - sätt att arbeta och producera. Genom bedömningen ska man stödja elevens förmåga att tillämpa samhällslära kunskaper och färdigheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt eleven lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och hur väl hen kan motivera sina åsikter.

Slutbedömningen infaller det läsår då samhällslära upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i samhällslära när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i samhällslära. Inom samhällsläran utvecklas elevens kompetens inom alla målområden under hela lärokursen fram till slutbedömningen. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation gällande målen inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i samhällslära

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskap för goda kunskaper/vitsordet åtta
------------------------	----------	-------------------------------------	---

Betydelse, värderingar och attityder			
M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde	I1–I4		Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självvärderingen.
M2 hjälpa eleven att träna sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1–I4		Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självvärderingen
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor			
M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv och att fördjupa sina kunskaper om det finländska rättssystemet och hur det fungerar	I2, I3	Förmåga att förstå rättsstatliga principer och hur de fungerar	Eleven kan beskriva och förklara de centrala människorättsprinciperna i en rättsstat och kan beskriva det finländska rättssystemets struktur och verksamhet.
M4 hjälpa eleven att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomi och konsumtion och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse	I1–I4	Kunskaper och färdigheter som gäller samhälle, medier, ekonomi och konsumtion	Eleven kan beskriva hur samhället, ekonomin och medierna fungerar och granska den offentliga debatten inom dessa områden.
Att bruka och tillämpa kunskap om samhället			
M5 uppmuntra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i arbetslivet, känner till	I1–I4	Entreprenörskap och arbetslivskompetens	Eleven kan beskriva arbetslivets och entreprenörskapets samhälleliga betydelse samt fälla omdömen om vilka möjligheter de

vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid			erbjuder även för elevens egen framtid.
M6 vägleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, sammanslutningar och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt	I1–I4	Kännedom om olika samhällsgrupper och minoriteter i samhället	Eleven kan studera och diskutera olika samhällsgrupper och minoriteter på ett konstruktivt och analytiskt sätt.
M7 stödja eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringssätt på lokal, nationell, EU- och global nivå och att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle	I1–I4	Kunskap om demokratiska principer och handlingsmönster och om principerna för beslutsfattande i samhället	Eleven kan ge exempel på politiskt beslutsfattande, maktutövning, samhällsstrukturer och -funktioner på lokal, nationell och global nivå samt fungera aktivt för att utveckla sin egen närmiljö enligt demokratiska principer och handlingsmönster.
M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling	I2, I3	Grundläggande kunskap om ekonomi	Eleven kan motivera betydelsen av att spara, investera och konsumera både privat och ur nationalekonomiskt perspektiv.
M9 vägleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällelig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar som medborgare	I1–I4	Förståelse för samhällsfrågor och förmåga att påverka och fungera som aktiv och delaktig medborgare	Eleven kan uttrycka och motivera sina åsikter på ett ändamålsenligt sätt, påverka och fungera konstruktivt som aktiv medborgare i sin närmiljö.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i historia

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1–I6		Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
Att söka information om det förflutna			
M2 aktivera eleven att söka historisk information och att bedöma informationskällornas tillförlitlighet	I1–I6	Förmåga att söka historisk information	Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.
M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1–I6	Förmåga att tolka källor	Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.
Att förstå historiska företeelser			
M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp	I1–I6	Förståelse av begreppet kronologi i historiska sammanhang	Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.
M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer	I1–I6	Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	I1–I6	Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang	Eleven kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.
M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet	I1–I6	Förmåga att förstå förändring och kontinuitet i historiska sammanhang	Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än i dag.
Att använda historisk information			
M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar	I1–I6	Förmåga att tolka historia	Eleven kan göra egna motiverade tolkningar av historiska händelser och företeelser.
M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet	I1–I6	Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.
M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet	I1–I6	Förmåga att förklara och fälla omdöme om historiska tolkningar	Eleven kan bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.
M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem	I1–I6	Förmåga att producera historisk information	Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.
M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden	I1–I6	Historiemedvetande	Eleven kan beskriva hur man med hjälp av tolkningar av det förflutna kan motivera val som gäller framtiden.

15.4.14 MUSIK

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

I **årskurserna 7-9** ska undervisningen i musik ge eleverna möjlighet att bredda sina musikaliska kunskaper och vidga sin världsbild. Samtidigt ska undervisningen handleda dem att tolka musikens betydelse och att analysera känslor och upplevelser i samband med musik. Undervisningens uppdrag är också att utveckla elevernas förmåga att kritiskt granska olika musikkulturer genom att handleda dem att analysera och bedöma hur man kan kommunicera och påverka med hjälp av musik. Elevernas agerande och tänkande stärks genom att man repeterar och fördjupar de musikaliska färdigheter som de har sedan tidigare. Eleverna ska också ges möjlighet att själva planera och utvärdera sitt lärande. Eleverna ska få uttrycka sig musikaliskt på ett mångsidigt och kreativt sätt och skapa musik självständigt och tillsammans med andra. Detta stöds genom att musik kombineras med andra uttrycksformer. När eleverna använder digitala verktyg stiftar de bekantskap med upphovsrätt och möjligheter att använda musik och digitala medier och vilka eventuella etiska problem som kan uppstå.

Mål för undervisningen i musik i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Delaktighet		
M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang	I1-I4	K2, K7
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande		
M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp	I1-I4	K2
M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1- I4	K2

M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik	I1-I4	K2
M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört	I1-I4	K2
M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt	I1- I4	K1, K2, K6
M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter	I1- I4	K1, K2, K5
Kulturell förståelse och multilitteracitet		
M8 vägleda eleven att granska musiken som konst och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer	I1-I4	K2, K4
M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer	I1-I4	K4
Välbefinnande och säkerhet i musik		
M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet	I1-I4	K3, K4
M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I4	K3
Förmåga att lära sig musik		
M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att bedöma sina framsteg i förhållande till målen	I1- I4	K1

Centralt innehåll som anknyter till målen för musik i årskurs 7–9

Eleven tillägnar sig musikaliska kunskaper och färdigheter genom att musicera, det vill säga sjunga, spela, lyssna, röra sig till musik och improvisera och komponera samt genom att arbeta tvärkonstnärligt och använda teknik. Innehållet väljs så att eleven får mångsidig insikt i olika musikkulturer och -stilar. Innehållet ska stödja målen och utnyttja de lokala möjligheterna och elevernas erfarenheter.

I1 Musikalisk praxis: Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

I2 Musikens beståndsdelar: I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället: Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnena och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

I4 Repertoar: Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röst användningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

II Musikalisk praxis

Årskurs 7

Musicerande: Eleverna får utveckla sitt eget musicerande ensamma och tillsammans med andra. Eleverna ställer upp mål för sin utveckling. Eleverna erbjuds även möjlighet att påverka repertoarval, samt att uppträda inför publik. I samband med musicerande tas även betydelsen av olika musikaliska termer och symboler upp. Eleverna handleds i mån av möjlighet också individuellt och får pröva på olika instrument. Elever som studerat mycket och befinner sig på en mera avancerad nivå erbjuds svårare uppgifter t.ex. solon, mera avancerad harmonik, rytmik etc.

Sång: Eleverna sjunger tillsammans i grupp och lär sig en hälsosam röst användning. Repertoar som utvecklar elevernas omfång, musikalitet och musiksmak används, samt sånger som anknyter till det egna kulturarvet, men även repertoar som inspirerar och ger tillfredsställelse i nuet. Eleverna får även i mån av möjlighet, individuell handledning för utvecklande av rösten, åtminstone någon gång under skolarbetet.

Musik och rörelse: Förutom spelande kan olika övningar i rytmik, samt koreografi till musik göras, exempelvis som ämnesöverskridande helheter, för att utveckla elevernas rytmiska och koordinationsförmågor.

I2 Musikens beståndsdelar:

Årskurs 7:

I samband med musicerande förklaras och genomgås musikalisk terminologi samt symboler och beteckningar som används inom musiken.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället:

Årskurs 7:

I mån av möjlighet erbjuds eleverna ett eller flera konsertbesök under läsåret, samt ges möjlighet att diskutera och analysera dessa. Repertoaren som eleverna får bekanta sig med genom lyssnande bör vara så mångsidig som möjligt och innehålla allt från den klassiska musikens pärlor, till olika typer av etnomusik, röst användning och kommunikation inom olika kulturer, och även musik som används i vår kultur vid olika högtider och evenemang såsom begravning, vigsel, fester etc. Man lyssnar på olika typer av musik och diskuterar hur musiken påverkar människan, och på vilka sätt detta utnyttjas i vårt samhälle t.ex. genom filmmusik, reklam etc.

14 Repertoar

Årskurs 7:

Repertoaren som eleverna får bekanta sig med genom lyssnande bör vara så mångsidig som möjligt och innehålla allt från den klassiska musikens pärlor, till olika typer av etnomusik, röst användning och kommunikation inom olika kulturer, och även musik som används i vår kultur vid olika högtider och evenemang såsom begravning, vigsel, fester etc. Man lyssnar på olika typer av musik och diskuterar hur musiken påverkar människan, och på vilka sätt detta utnyttjas i vårt samhälle t.ex. genom filmmusik, reklam etc. I samband med lyssnande tas även frågor kring skyddande av hörseln, trygg ljudmiljö, och olika hörselskador (tinnitus) upp.

Eleverna sjunger tillsammans i grupp och lär sig en hälsosam röst användning. Repertoar som utvecklar elevernas omfång, musikalitet och musiksmak används, samt sånger som anknyter till det egna kulturarvet, men även repertoar som inspirerar och ger tillfredsställelse i nuet. Eleverna får även i mån av möjlighet, individuell handledning för utvecklande av rösten, åtminstone någon gång under skolåret.

Eleverna gör upp egna mål för sitt lärande och uppmuntras att själv kritiskt granska sin utveckling i förhållande till målen.

Eleverna erbjuds även möjlighet att själva påverka repertoarval, samt att uppträda inför publik.

- 1, Förmåga att tänka och lära sig
- 2, Kulturell och kommunikativ kompetens
- 3, Vardagskompetens
- 4, Multilitteracitet
- 5, Digital kompetens
- 6, Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- 7, Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 7–9

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven och stärker viljan att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. Musikbegrepp lärs ut med hjälp av musikaliska arbetssätt. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 7–9

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Beslut om arbetssätt, läromedel, instrument och grupparbete fattas så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga. Vid valet av arbetssätt ska målet vara att bryta eventuella könsbundna mönster som förekommer inom musikkulturen och i musikundervisningen.

V A S A .
V A S A .

Synliggörande av lärande och dokumentation

- *Inspelningar*
- *Video*
- *Upptredanden*
- *Stationer*

Eleverna delaktiga och som läranderesurs för varandra

- *Instruera varandra*
- *Lära av varandra*
- *Påverka repertoar*
- *Pararbete/Grupparbete*

Lyssnande

- *Elevens presentation*
- *Kritiskt lyssnande*
- *Medvetet lyssnande*
- *Avslappning*

Variation

- *Arbetssätt*
- *Flexibla grupper*
- *Repertoar*

- Utrymme
- Rörelse och rytmik

Vid musicerande i grupp

- Olika nivåer i samma låt
- Möjlighet att spela olika instrument enligt förmåga
- Musikens olika moment (historia, teori) integreras i musicerandet

Återkoppling

- Test
- Respons: självutvärdering, kamratrespons, lärarrespons

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 7–9

I musikundervisningen behöver eleven realistisk och samtidigt uppmuntrande respons också i årskurs 7–9 i den grundläggande utbildningen. Handedande respons hjälper eleven att bättre uppfatta musikaliskt genomförande, musikaliskt uttryck och musikens betydelser. Eleven behöver respons i synnerhet när eleven genomför helheter som omfattar kreativt skapande och musikteknologi.

Slutbedömningen infaller det läsår då musik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått de gemensamma målen för lärokursen i musik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i musik. I musik utvecklas elevens kunskaper inom alla målområden ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i musik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang	I1–I4	Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven medverkar i en musikgrupp, sköter sin andel och sporrar andra.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp	I1–I4	Förmåga att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i

			allsång samt kan bidra till den musikaliska helheten.
M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1-I4	Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i gemensamt musicerande.
M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik	I1-I4	Förmåga att röra sig till musik	Eleven visar i sina rörelser att hen uppfattar musikens grundrytm och anpassar sina rörelser till den musik hen hör.
M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört	I1-I4	Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om det hen hört.
M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt	I1-I4	Förmåga att skapa musik kreativt	Eleven kan använda musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och tillämpa nya musikaliska idéer självständigt eller i grupp.
M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter	I1-I4	Förmåga att använda musikteknologi	Eleven kan använda de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M8 vägleda eleven att granska musiken som konst och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer	I1-I4	Kulturell kompetens	Eleven kan analysera hur musik används och i vilka former den förekommer och berätta om sina iakttagelser.
M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer	I1-I4	Förmåga att använda musikbegrepp och -symboler	Eleven använder musikaliska grundbegrepp, notationssätt och termer i den musikaliska verksamheten.

Välbefinnande och säkerhet i musik			
M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet	I1-I4	Förmåga att upptäcka musikens inverkan på välbefinnandet	Man diskuterar med eleven om musikens inverkan på känslorna och välbefinnandet, men detta mål används inte som grund för slutbedömningen.
M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I4	Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven beaktar bland annat ljudstyrkan och andra faktorer som hör samman med en trygg musik- och ljudmiljö när hen musicerar. Detta mål används dock inte som grund för slutbedömningen.
Förmåga att lära sig musik			
M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att bedöma sina framsteg i förhållande till målen	I1-I4	Förmåga att lära sig	Eleven ställer under handledning upp ett eget mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt bedömer sina framsteg i förhållande till målet.

15.4.15 BILDKONST

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och experiment. Undervisningen i bildkonst ska utveckla elevens förmåga att förstå fenomen i omgivningen, inom konst och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma och påverka den omgivande verkligheten. Genom en ökad kännedom om kulturarvet stöder man att traditionerna går vidare och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra dem att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleven ska erbjudas möjligheter till mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen besöker man museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

I årskurserna 7–9 handleds eleverna att fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonsten och annan visuell kultur och att ställa upp bestämda mål för sitt arbete. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att skapa bilder och uppmuntra dem att arbeta i olika visuella miljöer. Eleverna ska öva sig att undersöka personliga och samhälleliga betydelser inom bildkonsten och annan visuell kultur och att använda dem som underlag för att delta och påverka. Undervisningen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och skapa kopplingar till aktuella koncept och fenomen inom bildkonsten och annan visuell kultur. Eleverna ska få öva sig att använda informations- och kommunikationsteknik och webbmiljöer på ett kreativt, kritiskt och ansvarsfullt sätt. Undervisningen ska ge eleverna tillräckliga förutsättningar för studier efter den grundläggande utbildningen och även allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet och i samhället ska beaktas.

Mål för undervisningen i bildkonst i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som anknyter till målet
Att iaktta och tänka visuellt		
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer	I2, I2, I3	K2, K3, K4, K5
Att skapa bilder		
M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
Att tolka visuell kultur		

M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden		
M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för bildkonst i årskurs 7–9

Målen för bildkonst närmas via egna bildkulturer, omgivningens bildkulturer och konstens världar. Kunskapsområdena kompletteras delvis varandra och i undervisningen granskas också deras inbördes förhållande. Utgångspunkterna för valet av innehåll är verk, alster och fenomen inom konst och kultur annan visuell kultur som är relevanta för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att delta i valet av innehållet i undervisningen, bildverk som ska granskas, arbetsmetoder och redskap. Man bör beakta lokala möjligheter vid valet av innehåll.

I1 Egna bildkulturer: Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkulturer i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturer i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

I3 Konstens olika världar: Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

V A S .
V A S .

Årskurs 7-9:

Målen för bildkonst närmas via egna bildkulturer, omgivningens bildkulturer och konstens världar. Kunskapsområdena kompletterar delvis varandra och i undervisningen granskas också deras inbördes förhållande. Utgångspunkterna för valet av innehåll är verk, alster och fenomen inom konst och kultur annan visuell kultur som är relevanta för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att delta i valet av innehållet i undervisningen, bildverk som ska granskas, arbetsmetoder och redskap. Man bör beakta lokala möjligheter vid valet av innehåll.

11 Egna bildkulturer: Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkulturer i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

12 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturer i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

13 Konstens olika världar: Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Tekniker och förslag till stoff presenteras i bilagan

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 7–9

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 7–9 ska eleverna stödjas att arbeta på ett undersökande och fenomenorienterat sätt genom att utnyttja konsttraditioner och metoder inom den samtida konsten. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att mångsidigt använda webb- och mediemiljöer, delta i tvärkonstnärliga projekt och projekt utanför skolan samt ta upp globala frågor.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 7–9

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevernas individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttrycksätt, arbetsätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser. I årskurs 7–9 är målet att stärka elevens kunskaper i bildkonst med tanke på studier efter den grundläggande utbildningen.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Bedömningen ska stödja eleverna att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetsätt och färdigheter i självvärdering. Med hjälp av bedömningen handleds eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då bildkonst upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i bildkonst när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i bildkonst. I bildkonst utvecklas elevens kunskaper inom alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som beskrivs i målen för undervisningen tills studierna avslutas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i bildkonst

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika	I1, I2, I3	Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan använda olika visuella hjälpmedel vid granskning av omgivningen och dess bilder

sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning			
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter	I1, I2, I3	Förmåga att reflektera över iakttagelser och tankar	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar om konst, omgivningen och annan visuell kultur verbalt
M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar med hjälp av bilder	Eleven kan använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka sig i bild	Eleven kan målmedvetet använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att uttrycka sig i bild.
M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetsätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra	I1, I2, I3	Förmåga att arbeta på ett undersökande sätt	Eleven kan använda ett undersökande arbetsätt självständigt och tillsammans med andra.
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder	I1, I2, I3	Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven strävar till att påverka miljön och annan visuell kultur med hjälp av bilder.
Att tolka visuell kultur			
M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder	I1, I2, I3	Förmåga att tillämpa olika metoder för att tolka bilder	Eleven kan använda några visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder.

M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv	I1, I2, I3	Förmåga att granska betydelsen av visuell kultur	Eleven deltar utgående från sina tolkningar i diskussioner om vad konst och annan visuell kultur betyder.
M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande	I1, I2, I3	Förmåga att tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven kan tillämpa några olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka sin syn på värden	Eleven kan uttrycka sin syn på värden som framkommer i konst, i omgivningen och i annan visuell kultur
M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka sig och påverka genom bilder	Eleven granskar i sina bilder kulturell mångfald och hållbar utveckling och blir medveten om möjligheterna att påverka genom bilder

15.4.16 SLÖJD

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden

lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärdas kunskaper och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnegränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

I årskurserna 7–9 är slöjdens uppdrag att stärka och fördjupa elevernas förmåga att ta fasta på sina egna erfarenheter för att skapa nytt och lösa problem samt stärka och fördjupa sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att planera, skapa och uttrycka sig genom slöjd. Undervisningen i slöjd utgår från att eleverna ska få iaktta och undersöka den byggda miljön och dess olika material samt tillämpa kunskapen i sitt skapande. Då färdigheterna fördjupas ska eleverna också bli bekanta med olika tekniska funktionsprinciper och praktiska problem som kan uppstå då de tillämpas. Slöjdens ska stödja elevernas välbefinnande och livskompetens samt yrkesval och val som gäller arbetslivet.

Mål för undervisningen i slöjd i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt	I2-I5	K2, K3
M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande	I1-I5	K1
M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer	I1-I5	K4, K6
M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga	I1-I5	K2, K4

M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen	I6	K3, K6
M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information	I1-I5	K5
M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet	I7	K6
M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil	I8	K1, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för slöjd i årskurs 7–9

Innehållet i undervisningen ska ge eleven mångsidig erfarenhet av olika områden av slöjd och möjlighet att tillägna sig olika slöjdfärdigheter. Innehållet i undervisningen väljs så att eleverna erbjuds uppgifter och uppdrag där olika innehållsområden samspekar och bildar enhetliga helheter.

I1 Innovation: Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

I2 Formgivning: Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

I3 Prövning: Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används och tillämpas inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.

I4 Dokumentation och värdering: Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

I5 Tillverkning: Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

I6 Arbetssäkerhet: Eleverna får kunskap om arbetssäkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

17 Företagsamt lärande: Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

18 Medvetenhet och delaktighet: Eleverna undersöker olika betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Tekniker och stoff presenteras i bilagan

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i slöjd i årskurs 7–9

Mångsidiga apparater, maskiner, arbetsredskap och lärmiljöer ger eleverna möjlighet att lära sig slöjda med olika material och att tillägna sig en ansvarsfull arbetsattityd. Vardagslivet, naturen, den byggda miljön och olika föremål observeras och utnyttjas för att planera och framställa slöjdprodukter. Eleverna utnyttjar mobila apparater i slöjden och övar sig att skapa tredimensionella ritningar och modeller. I undervisningen används arbetsätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete. Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt i samarbete med utomstående sakkunniga, olika instanser och över läroämnesgränserna. Eleverna får kunskap om slöjd genom att besöka museer, utställningar och företag.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 7–9

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att handledning/stöd ordnas med hänsyn till olika pedagogiska arbets- och förhållningssätt som stödjer eleverna att tillägna sig slöjdfärdigheter och främjar deras förmåga att planera och samarbeta. Genom individuellt arbete, grupparbete och kollaborativa arbetsätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och att självständigt ta ansvar. I undervisningen ska elevernas olika förutsättningar och behov beaktas och slöjdundervisningen differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetsredskap, arbetsätt och arbetsuppgifter.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

- Olika verktyg och hjälpmedel för de som har fysiska svårigheter.
- Skolgångsbiträden
- Val av projekt inom ett och samma tema

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet ska vägleda och sporra eleverna. Bedömningen ska grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet, på målen och kriterierna för den samt på kontinuerlig bedömning och dokumentation under arbetets gång. Det är viktigt att eleverna känner till grunderna för bedömningen. Dokumentationen av de olika skedena av arbetsprocessen fungerar som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges mångsidig respons på sina framsteg och sitt lärande. Bedömningen ska stödja utvecklingen av mångsidiga slöjdfärdigheter. Eleverna ska erbjudas olika möjligheter att visa sina framsteg och uppmuntras att utnyttja sina styrkor och inhämta de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna ska vägledas att utvärdera sitt lärande och erbjudas olika sätt att utvärdera både sitt eget och sina klasskamraters arbete. Responsen ska vara ömsesidig, så att även läraren får respons på sina metoder eller arbetssätt.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i slöjd när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i slöjd. Kunskaperna i läroämnet utvecklas kontinuerligt under studiernas gång. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleverna får vitsordet åtta (8) om de i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något mål, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat mål. Siffervitsordet bestäms gemensamt av de lärare som undervisat eleverna i slöjd.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i slöjd

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt	I2-I5	Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.
M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande	I1-I5	Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer upp mål för sitt arbete, arbetar processinriktat och utvärderar realistiskt sitt lärande under slöjdprocessen.
M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material	I1-I5	Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder	Eleven kan välja ändamålsenliga material, tekniker och bearbetningsmetoder samt

och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer			använda dem för att framställa produkter/alster enligt sina planer.
M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga	I1-I5	Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck	Eleven kan använda centrala slöjdbegrepp, kan uttrycka sina idéer klart och genomföra sina idéer planenligt och med hänsyn till estetik och funktionalitet.
M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen	I6	Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.
M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information	I1-I5	Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik Förmåga att arbeta tillsammans med andra	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik både på egen hand och tillsammans med andra för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen.
M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet	I7	Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva slöjdfärdigheternas betydelse i vardagen, samhället och arbetslivet.
M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil	I8	Förmåga att göra val och motivera sina val	Eleven kan redogöra för hur slöjd stödjer en hållbar livsstil och kan göra hållbara val i sitt arbete.

15.4.17 GYMNASTIK

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

"Vi rör på oss tillsammans och tillämpar våra färdigheter samt stärker självbilden och delaktigheten."

I årskurserna 7–9 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att mångsidigt tillämpa grundläggande färdigheter och träna fysiska egenskaper med hjälp av olika gymnastikformer och idrottsgrenar. Det är särskilt viktigt att eleverna stärker sin positiva självbild och accepterar sin kropp som förändras. Undervisningen ska stödja elevernas välbefinnande, utveckling mot självständighet och delaktighet samt uppmuntra eleverna att på eget initiativ delta i motionsaktiviteter som främjar hälsan. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter samt tar ansvar för sin egen och gruppens aktivitet.

Mål för undervisningen i gymnastik i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Fysisk funktionsförmåga		
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga	I1	K1, K3
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iakta sig själv och sin omgivning med	I1	K1, K3, K4

hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer		
M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	I3	K3
M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	I3	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	K3
M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet	I1	K3
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt	I1	K3, K6, K7
Social funktionsförmåga		
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2	K2, K3, K6, K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	K2, K6, K7
Psykisk funktionsförmåga		
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3	K1, K2, K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3	K1, K2
M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet	I3	K3
M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation	I3	K1, K3

Centralt innehåll som anknyter till målen för gymnastik i årskurs 7–9

I1 Fysisk funktionsförmåga: Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och

redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årtider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

12 Social funktionsförmåga: Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

13 Psykisk funktionsförmåga: I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

II Fysisk funktionsförmåga:

Årskurs 7-9:

Den fysiska funktionsförmågan återspeglar förmågan att klara av olika aktiviteter som kräver uthållighet, styrka, snabbhet och rörlighet, men också sensomotoriska färdigheter och grundmotoriska färdigheter. Fysisk aktivitet ökar funktionsförmågan.

Sensomotoriska färdigheter är färdigheter som hjälper eleven att uppfatta den egna kroppen och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och styrkan. För att tillägna sig motoriska färdigheter förutsätts tillräckliga sensomotoriska färdigheter. Eleverna kan alltså inte lära sig att röra på sig utan tillräckliga sensomotoriska färdigheter. Ju bättre sensomotoriska färdigheter eleverna har, desto lättare lär de sig å andra sidan nya rörelse färdigheter, men också så kallade akademiska färdigheter, dvs. att läsa, skriva och räkna. Goda sensomotoriska färdigheter hjälper också eleverna att klara sig i trafiken.

Exempel på övningar och aktiviteter som utvecklar de sensomotoriska färdigheterna :

Årskurs 7-9: Orientering, bollspel, dans, yoga och styrketräning

Grundmotoriska färdigheter

Balansförmåga

Balansförmåga är att ha kontroll över kroppen, oftast i upprätt läge. Därför är balansförmågan grunden för alla mänskliga aktiviteter och rörelser.

Årskurs 7–9: Tex. Gymnastik med redskap, redskapsgymnastik och övningar som tränar kroppskontrollen, konståkning och spel på is, skidåkning, och bollspel.

Rörelsefärdighet

innebär förmåga att röra sig från ett ställe till ett annat. Rörelsefärdighet är till exempel att kunna rulla, åla sig, krypa på alla fyra, klättra, gå, springa, hoppa, galoppa och simma. Rörelsefärdigheten kan tränas upp genom att röra sig på olika underlag (i salen, på hård/mjuk sand, på gräs, på is, i snö, i skogsterräng) på plan mark, i uppförsbacke och nedförsbacke.

Exempel på övningar som tränar rörelsefärdigheten :

Årskurs 7–9: Parkour, circuit, bollspel och frisbee golf, orientering, aktiviteter och rörelse i skog, i snö och på is.

Förmåga att hantera redskap

är kroppens förmåga att hantera föremål, redskap och ställningar. För att förmågan att hantera redskap ska utvecklas, förutsätts samverkan mellan sensomotoriska och motoriska funktioner och därför är denna typ av övningar de allra svåraste för eleverna. Förmågan att hantera redskap består av dels grovmotoriska, dels finmotoriska färdigheter.

Exempel att kunna skuffa, dra, rulla, snurra, kasta, fånga, sparka, slå, studsa och dribbla. För att eleverna ska kunna röra sig på olika redskap behövs förmåga att behärska hela kroppen, till exempel hänga eller luta sig. Att lära sig behärska hela kroppen skapar grund för en god kroppsuppfattning och ökar förutsättningarna för bra kroppskontroll.

Exempel på övningar som tränar förmågan att hantera redskap:

Årskurs 7–9: Tekniker för att hantera redskap i olika bollspel, racketspel, styrketräning, redskapsgymnastik, livräddning (åk 9 främst).

Fysiska egenskaper

Med fysiska egenskaper avses uthållighet, styrka, snabbhet och rörlighet. Dessa är delområden av den fysiska funktionsförmågan.

Uthållighet

behövs för att förebygga trötthet som beror på muskelarbete. Uthållighet bygger på funktionsförmågan i andnings- och cirkulationsorganen och utvecklas bäst när man rör på sig eller arbetar länge och så snabbt att pulsen stiger och andningen blir snabbare. Utgående från prestationsintensiteten delas uthållighet in i grunduthållighet, fartuthållighet, maximal uthållighet och snabbhetsuthållighet.

Exempel på uthållighetsgymnastik:

I årskurs 7–9 kan uthålligheten utvecklas till exempel genom allsidig rörelse utgående från friidrott (olika långa löpsträckor), musikgymnastik, bollspel, lekar och simning

Styrka

I årskurs 7–9 ska styrkan fortsättningsvis utvecklas med hjälp av den egna kroppsvikten men också med redskap som ökar motståndet; till exempel gummiband, konditionsbollar och lätta tyngder. Också exempelvis simning och klättring utvecklar muskelstyrkan.

Snabbhet

behövs för snabba rörelser och för att röra sig snabbt. Ju snabbare en elev är, desto bättre förutsättningar har hen, om hen till exempel tappar balansen, att korrigera kroppsställningen och undvika att falla. Snabbhet kan indelas i reaktionssnabbhet, explosiv snabbhet och rörelsesnabbhet. I årskurs 7–9 kan snabbheten utvecklas genom bl.a. allsidig rörelse utgående från friidrott, bollspel och kampsporter.

Rörlighet, eller vighet

är resultatet av varje elevs individuella anatomiska egenskaper men också av tidigare motionsvanor. Rörligheten beror på rörelseomfånget i lederna, hur spända ledbanden är och hur spända musklerna runt leden är.

Exempel på övningar:

Årskurs 7–9: Uppvärmning och nedvarvning på gymnastiklektionerna, mångsidig täjning och att bekanta sig med olika former av kroppsvård.

I årskurs 5 och 8 utvärderas elevernas fysiska funktionsförmåga med Move!

[Move!](#) är ett datainsamlings- och responssystem som mäter den fysiska funktionsförmågan hos elever i årskurs 5 och 8 i den grundläggande utbildningen. Systemet ger bland annat information som kan kombineras med de omfattande hälsogranskningarna i årskurs 5 och 8. Avsikten med systemet är att uppmuntra eleverna att på eget initiativ upprätthålla sin fysiska funktionsförmåga. Målet är att i första hand hjälpa eleverna och deras familjer att förstå sambandet mellan den fysiska funktionsförmågan och elevernas hälsa, dagliga välbefinnande, ork och studier. Move-mätningarna ska inte användas som grund för bedömningen.

Syftet med Move-responen till eleven är att

- påverka elevens fysiska, sociala och psykiska funktionsförmåga och välbefinnande i positiv riktning
- vägleda eleven att förstå motionens betydelse för hälsan
- handleda eleven att utveckla och ge akt på sin funktionsförmåga.

Att efter mätningarna ge respons och diskutera funktionsförmågan är lika viktigt som att utföra de egentliga mätningarna rätt.

K1 Förmåga att tänka och lära sig

K3 Vardagskompetens

K4 Multilitteracitet

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

12 Social funktionsförmåga:

Årkurs 7-9:

För att i gymnastiken stödja och utveckla elevernas sociala funktionsförmåga förutsätts att deras sociala kompetens stöds. Att stödja elevernas sociala kompetens betyder att stödja positiva sociala värderingar och normer, såsom ärlighet, ansvarsfullhet och rättvisa. Aktiviteter och spel genomförs enligt principen "Fair Play". I gymnastiksituationer ska eleverna handledas att reflektera och handla etiskt och moraliskt enligt sin ålder. I praktiken betyder det att eleverna ges positiv respons då de handlar altruistiskt och etiskt korrekt. Altruism är att ge en annan elev psykiskt stöd och främja vänskap utan att ha för avsikt att dra nytta av det.

Exempel på övningar under gymnastiklektionerna som utvecklar den sociala funktionsförmågan :

Årkurs 7-9: Att uppföra sig lika artigt, vänligt och ansvarsfullt mot alla, bry sig om alla i gruppen och ta ansvar för gemensamma frågor. Aktiviteter i par, grupp samt i lagspel är en central del av den sociala funktionsförmågan

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

13 Psykisk funktionsförmåga:

Årkurs 7-9:

Psykiskt välbefinnande bottnar i en positiv självbild. Med självbild avses en människas uppfattning om sig själv. Självbild kan indelas i fysisk, social och psykisk självbild. Självbild formas i ständig växelverkan med omgivningen, eftersom responsen av andra har stor inverkan på vilken bild eleverna har av sig själva. Eftersom alla kan se vad den enskilda individen gör under gymnastiklektionerna, är eleverna särskilt känsliga för respons som gäller just dem och i synnerhet deras kropp. När eleverna känner sig nöjda över att ha lärt sig något nytt, utvecklat sina färdigheter, nått sitt mål och gjort sitt bästa utvecklas en känsla av fysisk kompetens.

Exempel på övningar som stödjer den psykiska funktionsförmågan:

Årskurs 7–9: Låta eleverna känna att de blir rättvist och jämlikt behandlade, att de kan och att de accepteras både som individer och som en del av gruppen. Ge information om välbefinnande och erfarenheter av olika sätt att utöva idrott och motion, så att var och en kan hitta ett lämpligt sätt att koppla av, känna glädje och må bra. Olika former av avslappning, andningsteknik och grunder i tånjning tränar den psykiska funktionsförmågan

K1 Förmåga att tänka och lära sig

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 7–9

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årtiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap, uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Utnyttjandet av motionsteknologi stödjer målen för gymnastikundervisningen. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 7–9

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 7–9 ska särskild vikt fästas vid att stödja funktionsförmågan samt uppmuntra eleverna att utöva eller hitta en egen lämplig motionsform.

V A S A .
V A S A .

Vid differentiering är det viktigt att beakta att elevernas motiv till fysisk aktivitet varierar. Det är viktigt att beakta elevernas önskemål och behov när läraren planerar innehållet i gymnastiken. Användningen av elevcentrerade arbetssätt i gymnastikundervisningen ökar elevernas möjligheter att påverka sitt eget lärande och främjar samtidigt alla elevers fysiska aktivitet under gymnastiklektionerna. Eleverna ska ges valmöjligheter under gymnastiklektionerna, dock så att valsituationerna inte leder till social jämförelse eller diskriminering.

Undervisningen kan differentieras genom att variera studiernas omfattning och djup samt arbetstakten. Läraren kan också möta elevernas olika behov genom olika undervisningsinnehåll, redskap, lärmiljöer,

undervisningsmetoder (arbetssätt), kommunikationssätt, gruppindelning eller tid som avsätts för övningar. Det är viktigt att vid behov kunna differentiera för alla elever! Alla elever har nytta av individuell respons.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 7–9

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själv som motionsutövare. I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen.

Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Vid bedömningen används mångsidiga metoder, så att eleverna har möjlighet att visa sina färdigheter på bästa sätt. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i gymnastik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i gymnastik. Färdigheterna i gymnastik utvecklas kumulativt. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. En elev får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i gymnastik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Fysisk funktionsförmåga			
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga	I1	Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iakttä sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen	I1	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer			
M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	I1	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats
M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	I1	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet	I1	Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt	I1	Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2	Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3	Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3		Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet	I3		Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation	I3		Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

15.4.18 HUSLIG EKONOMI

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i huslig ekonomi är att stödja eleverna att utveckla kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. Undervisningen i huslig ekonomi ska främja praktiska färdigheter och kreativitet samt förmågan att göra val och agera på ett hållbart sätt i vardagen. Undervisningen ska lägga grunden för elevernas kunskaper i huslig ekonomi, så att eleverna har färdigheter att agera i olika miljöer och klara av att genomföra uppgifter i ett hushåll. Undervisningen ska stödja eleverna att utvecklas till konsumenter som klarar av att upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för vardagen i ett hushåll. Undervisningen ska hjälpa eleverna att utvecklas till medmänniskor som bryr sig om sin nästa och som växer till aktiva medlemmar i familjen, hemmet och samhället.

Undervisningen ska ge eleverna färdigheter att kunna kommunicera och leva tillsammans. Undervisningen i huslig ekonomi ska lägga grund för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Eleverna ska få en uppfattning om den teknik som präglar vardagen i ett hem, om hur man kan leva på ett kostnadsmedvetet sätt samt om hur man kan använda informations- och kommunikationsteknik i hushållet.

Med hjälp av centrala innehåll och arbetsuppgifter i huslig ekonomi utvecklas elevernas förmåga att planera och organisera, att utföra arbete och att ha kontroll över resurser. Uppdraget i huslig ekonomi är att stärka elevernas färdigheter att arbeta långsiktigt, att samarbeta och att granska information kritiskt. Det är särskilt viktigt att se till att eleverna deltar i undervisningen på ett jämlikt och rättvist sätt. Läroämnet ska fostra eleverna till att kunna agera aktivt och företagsamt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Läroämnet huslig ekonomi tillämpar kunskap från olika områden och samarbetar med andra läroämnena för att elevernas inlärningserfarenheter ska bli mångsidigare. En helhetsskapande undervisning stödjer elevernas förståelse av sambanden mellan olika begrepp, saker eller företeelser som har att göra med vardagen i hemmet, ökar kunskapen om förhållandet mellan orsak och verkan och fördjupar lärandet. Undervisningen i huslig ekonomi täcker alla delområden av mångsidig kompetens.

Undervisningen i huslig ekonomi ska vara systematisk och bygga på kontinuitet samt stödja lärandet så att elevernas kunskaper och färdigheter gradvis fördjupas till helheter. Elevernas självständighet och ansvar ska växa efter hand och eleverna ska få lära sig att lösa problem, att tillämpa kunskaper och färdigheter och att vara kreativa. Med hjälp av hemuppgifter ska eleverna få tillämpa och fördjupa sina kunskaper hemma och i den närmaste kretsen.

Undervisning i huslig ekonomi kan ges redan i de lägre årskurserna om utbildningsanordnaren så beslutar. I sådana fall följer man grunderna för läroplanen för huslig ekonomi med beaktande av elevernas ålder. Undervisningens mål, centrala innehåll och genomförande fastställs i den lokala läroplanen genom anpassning av grunderna för läroplanen.

Mål för undervisningen i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknuter till målen	Kompetens som målet anknuter till
------------------------	----------------------------------	-----------------------------------

Praktiskt arbete		
M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet	I1, I2, I3	K3
M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik	I1, I2	K2, K3
M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion	I1, I2, I3	K3, K4, K5, K7
M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter	I1, I2	K1, K3, K6
M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns	I1, I2, I3	K3, K5, K7
Samarbete och kommunikation		
M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter	I1, I2, I3	K1, K2, K6, K7
M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner	I1, I2, I3	K2, K3
M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen	I1, I2	K3, K6, K7
M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen	I1, I2, I3	K2, K6, K7
Informationshantering		
M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val	I1, I2, I3	K1, K4
M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö	I1, I2, I3	K4
M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer	I1, I2, I3	K1
M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen	I1, I2, I3	K1, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för huslig ekonomi i årskurs 7–9

Innehållet ska väljas så att eleverna utvecklar en mångsidig hushållskompetens och ett mångsidigt hushållstänkande samt tillägnar sig principerna för hållbar utveckling. Aktuella ämnen med lokal, regional och global anknytning ska utnyttjas och tillämpas vid planeringen av uppgifter. Uppgifterna ska anknyta till målen i huslig ekonomi och variera beroende på eleverna, de lokala förhållandena och skolans prioriteringar.

I1 Matkunskap och matkultur: Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande

utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

I2 Att bo och leva tillsammans: Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet: Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

V A S A .
V A S A .

Årskurs 7:

Innehållet ska väljas så att eleverna utvecklar en mångsidig hushållskompetens och ett mångsidigt hushållstänkande samt tillägnar sig principerna för hållbar utveckling. Aktuella ämnen med lokal, regional och global anknytning ska utnyttjas och tillämpas vid planeringen av uppgifter. Uppgifterna ska anknyta till målen i huslig ekonomi och variera beroende på eleverna, de lokala förhållandena och skolans prioriteringar.

I1 Matkunskap och matkultur: Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

I2 Att bo och leva tillsammans: Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet: Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att välja lärmiljöer som möjliggör interaktion i arbetet, att man tillsammans kan skapa och dela kunskap, att man kan använda undersökande och tillämpande arbetssätt samt utvärdera arbetet. Att värdesätta och slutföra arbete, kunna arbeta långsiktigt i en respektfull och lugn atmosfär samt ha möjlighet att lära sig av misslyckanden skapar trygghet i undervisningen. I undervisningen utnyttjas klassgemenskapen, skolans lokaler, skolmiljön samt digitala miljöer och samarbetsnätverk. Skoluppgifterna ska stärka elevernas syn på hur vardagen är uppbyggd och hur olika den kan se ut och ge eleverna träning i att tillämpa sina kunskaper i sin egen familj. Det är viktigt att arbetssätt och metoder väljs så att kunskaper och färdigheter sammanflätas och tillämpas i praktiken.

Handledning, differentiering och stöd i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i huslig ekonomi är det viktigt att ordna handledning, differentiering och stöd på ett sådant sätt att det gradvis stärker elevernas motivation och förmåga att själva stödja och styra sin egen aktivitet. Det är också viktigt att eleverna lär sig arbeta interaktivt, långsiktigt och utgående från kunskap. Undervisningen planeras så att både undervisningssituationen och kunskapsmiljön har en tydlig struktur och lämplig svårighetsgrad. Utgångspunkten för differentiering är undervisningssituationer som anknyter till vardagen och flexibla undervisningsarrangemang i enlighet med elevens kunskapsnivå.

Genom att sammankoppla undervisningssituationer och vardagliga fenomen stärks elevens praktiska färdigheter. Övningar i sociala situationer stärker förmågan att samarbeta och kommunicera. Enkla och tydliga bilder och instruktioner utvecklar förmågan att hantera information. För att kunna växla mellan olika uppgifter under en lektion behövs handledning i tidshantering och strukturering av uppgiften. Läroämnet huslig ekonomi ger eleverna möjlighet att tillämpa sådant de övat och lärt sig i skolan i sin egen vardag.

Handledningen ska stödja elevernas intresse för att fördjupa och bredda sina kunskaper i huslig ekonomi och ge eleverna beredskap för utbildning efter den grundläggande utbildningen och vidare till yrken som förutsätter kunskaper inom huslig ekonomi.

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

- *handledning i det praktiska arbetet automatiskt på den nivå eleven behöver*
- *teoretisk genomgång som grund för det praktiska arbetet*
 - *en del elever behöver mera stöd för att kunna omsätta teorin i praktik*
 - *en del elever klarar av att direkt omsätta teorin i praktiskt arbete*
- *delmålen / etapperna kan ändras under arbetets gång beroende på hur arbetet utfaller, om problem/svårigheter uppstår*
- *eleverna till viss del med och planerar innehållet*
 - *beroende på kunskapsnivå, intresse och individuella förutsättningar*

Bedömning av elevens lärande i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i huslig ekonomi ska vara mångsidig, handledande och sporrande. Eleverna ska få respons på sina färdigheter att hantera olika situationer och utföra uppgifter i huslig ekonomi. Elevernas tänkande stöds genom att de handleds att reflektera över sitt sätt att uppfatta och behandla sin egen omgivning. Bedömningen tar också hänsyn till hur eleverna förstår begrepp och tillägnat sig innehåll som anknyter till huslig ekonomi. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Eleverna ska kontinuerligt få information om hur lärandet framskrider och förhåller sig till målen i undervisningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då huslig ekonomi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i huslig

ekonomi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i huslig ekonomi. Kunskaperna i huslig ekonomi utvecklas och stärks gradvis under hela den gemensamma undervisningen i huslig ekonomi. I slutvitsordet ska alla de nationella kriterierna för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i huslig ekonomi

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Praktiskt arbete			
M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet	1, 12, 13	Förmåga att sätta upp mål och att genomföra arbetet samt lärstrategier	Eleven sätter upp mål för sin verksamhet och arbetar för att uppnå dem. Eleven kan utvärdera sitt eget lärande och sätt att arbeta i förhållande till målen. Eleven kan bilda sig en uppfattning om sina egna kunskaper utgående från självvärdering, lärarens respons samt kamratrespons.
M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik	1, 12	Praktiska färdigheter och estetik	Eleven kan använda de vanligaste arbetsmetoderna för att laga mat, baka och för att utföra grundläggande uppgifter i hemmet. Eleven tar också hänsyn till estetiska aspekter.
M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion	1, 12, 13	Konsumtionsfärdigheter, förmåga att stärka välbefinnandet samt användning av digitala verktyg	Eleven väljer och använder material och digitala verktyg ekonomiskt i sin verksamhet och reflekterar över sina val utgående från välbefinnande och hållbarhet.
M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter	1, 12	Förmåga att hantera tid och hålla ordning	Eleven kan arbeta utgående från instruktioner och kan hålla ordning och planera sin tidsanvändning utgående från anvisningarna.
M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns	1, 12, 13	Förmåga att arbeta säkert och hållbart utgående från resurserna	Eleven arbetar enligt instruktioner och enligt principerna för säkerhet och hygien. Eleven arbetar ändamålsenligt i förhållande till tid, kostnader och energiförbrukning.

			Eleven eftersträvar att ta hänsyn till ergonomi.
Samarbete och kommunikation			
M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter	11, 12, 13	Förmåga att lyssna, diskutera och argumentera	Eleven försöker lyssna på olika synpunkter och uttrycka sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.
M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner	11, 12, 13	Förmåga att uppfatta hur vardagen är uppbyggd samt skillnader mellan olika hushåll	Eleven kan beskriva vardagsrutinerna i ett hem. Eleven kan ge exempel på olika familjetyper och husliga traditioner samt reflektera över hur de påverkar vardagen.
M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen	11, 12	Förmåga att använda resurser och komma fram till överenskommelser	Eleven kan arbeta självständigt och försöker tillsammans med andra arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven kan beskriva vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om tidsanvändning och arbetsfördelning genom att delta i beslutsfattandet.
M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen	11, 12, 13		Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
Informationshantering			
M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val	11, 12, 13	Förmåga att söka och använda information	Eleven kan söka information som anknyter till innehållet i huslig ekonomi i olika källor och kan reflektera över informationens tillförlitlighet samt tolka förpackningars innehållsdeklaration. Eleven känner till grupperna av näringsämnen och deras egenskaper.

M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö	I1, I2, I3	Förmåga att använda och strukturera anvisningar, tecken och symboler	Eleven kan tolka och använda hushållsrelaterade anvisningar och kan namnge typiska hushållsrelaterade tecken och symboler samt förstå dem i samband med olika vardagliga företeelser.
M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer	I1, I2, I3	Förmåga att tillägna sig begrepp, tillämpa kunskaper och färdigheter, uttrycka sig kreativt och identifiera tjänster	Eleven kan använda hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter i huslig ekonomi i ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kunskaperna i huslig ekonomi tillämpas i olika miljöer. Eleven kan beskriva olika tjänster som stödjer vardagen i hemmet och reflektera över tjänsternas betydelse och möjligheter i vardagslivet.
M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen	I1, I2, I3	Förmåga att tillämpa mätning, räkning och återvinning i sitt arbete och för att fatta beslut	Eleven kan sköta den grundläggande sorteringen av hushållsavfall samt kan beskriva sambandet mellan att mäta och räkna och en miljövänlig vardag och kostnads- och miljömedvetna val.

15.4.19 ELEVHANDLEDNING

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv.Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och

att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 7-9 har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetssätten i årskurserna 7–9. I årskurserna 7–9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter, entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudansvaret för elevhandledningen.

Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Mål för undervisningen i elevhandledning i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Delaktighet och aktivitet		
M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetsätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val	I1, I2	K3, K7
Förmåga att lära sig		
M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig	I1	K1
Livslångt lärande		
M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller	I1, I2	K1
Självkännedom		
M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen	I2	K3
Att ställa upp mål		
M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta	I2, I5	K1, K3

planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts		
Lärande med sikte på arbetslivet		
M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hans eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet	I2, I3, I5	K6, K7
M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs	I2, I3, I4, I5	K4, K5, K6
Att använda information om utbildning och arbetsliv i den egna karriärplaneringen		
M8 ge eleven och vårdnadshavarna information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem, stödja elevens förmåga att söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands	I4, I5	K4, K5
M9 vägleda eleven att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster via många kanaler samt att vid	I2, I3, I5	K4, K5, K6

planeringen av sin framtida karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är		
Kulturell mångfald och internationalism		
M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetsituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands	I4, I5	K2

Centralt innehåll som anknyter till målen för elevhandledning i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen. Innehållet utformas till helheter för olika årskurser.

I1 Lärande och studier: Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering: I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självvärderingsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet: I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

14 Arbetslivsorientering: Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

15 Att söka till fortsatta studier: Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

V A S A .
V A S A .

Läroplanen i elevhandledning förverkligas enligt den nationella läroplanen, enligt tyngdpunkterna för läroplanen i elevhandledning i Vasas, samt enligt handledningsplanen som hittas i den allmänna delen (?). Handledande dokument och tilläggsmaterial:

Kriterier för god handledning. UBS 2014

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/158658_kriterier_for_god_handledning.pdf

Elevhandledning i Vasas

<https://eduvaasa.sharepoint.com/sites/kasvatus/muita/oppilaanohjaus/SitePages/Kotisivu.aspx?RootFolder=%2Fsites%2Fkasvatus%2Fmuita%2Foppilaanohjaus%2FJaetut%20asiakirjat%2FETET%2Dmaterialit&FolderCTID=0x012000550143A3D662A945835CA7C19CCA99F2&View=%7BA1BB489D%2D05DA%2D4D31%2D9264%2DCD2462A6D9BF%7D>

Elevhandledning, Årskurs 7

I Lärande och studier Grundernas text Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Läroplanens text Lära känna skolan, studieteknik och tillval.

2 Självkännedom och livslång karriärplanering Grundernas text I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självvärderingsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Läroplanens text Självreflektion och självkännedom, samarbete och eget ansvar för skolarbetet.

3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet Grundernas text I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer.

Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Läroplanens text

Undervisningsmål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	11, 12	K3, K7
M2	11	K1
M3	11, 12	K1
M4	12	K3
M10	12	K2

Elevhandledning, Årskurs 8

I Lärande och studier Grundernas text Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Läroplanens text

2 Självkännedom och livslång karriärplanering Grundernas text I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självvärderingsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer

där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Betonat innehåll: självvärdering, självkännedom, yrkesval

3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet Grundernas text I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer.

Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Betonat innehåll: arbetslivets förändringar och krav, praoplan

4 Arbetslivsorientering Grundernas text

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner.

Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

Betonat innehåll: bekanta sig med branscher och yrken i Finland, arbetsökning, PRAO

5 Att söka till fortsatta studier Grundernas text Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Betonat innehåll: utbildningsområden

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M3	11, 12	K1
M4	12	K3
M6	12, 13, 15	K6, K7
M7	12, 13, 14, 15	K4, K5, K6,

M10	14, 15	K2
-----	--------	----

Elevhandledning, Årskurs 9

1 Lärande och studier Grundernas text Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Betonat innehåll: ansvar för de egna studierna och valen, studieteknik

2 Självkännedom och livslång karriärplanering Grundernas text I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självvärderingsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Betonat innehåll: karriärplanering och beslutsfattande, självvärdering

3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet Grundernas text I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Betonat innehåll: arbetssökningens dokument, olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster

4 Arbetslivsorientering Grundernas text Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar

elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

Betonat innehåll: PRAO som stöd för yrkesval, att känna igen och använda de egna styrkorna under PRAO:n, självvärdering och feedback gällande PRAO. Arbetsansökan, CV, intervju

5 Att söka till fortsatta studier Grundernas text Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Betonat innehåll: att bekanta sig med och göra studiebesök till yrkesskolor och gymnasier, gemensam ansökan, Finlands utbildningssystem, högskolestudier, andra utbildningsalternativ, studier utomlands

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M3	11, 12	K1
M4	12	K3
M5	12, 15	K1, K3
M6	12, 13, 15	K6, K7
M7	12, 13, 14, 15	K4, K5, K6
M8	14, 15	K4, K5
M9	12, 13, 15	K4, K5, K6
M10	14, 15	K2

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i elevhandledning i årskurs 7–9

Inom elevhandledningen används mångsidiga arbetssätt utgående från elevernas individuella och gruppspecifika behov och förutsättningar.Handledningsformerna är personlig handledning som fördjupar sig i individuella frågor, handledning i smågrupp och handledning i klass. Grupperna bildas flexibelt med beaktande av handledningens innehåll och möjligheter till kamratstöd. Inom den personliga handledningen har eleverna möjlighet att diskutera frågor som anknyter till deras studier, utbildnings- och yrkesval samt deras livssituation. Under handledningen i smågrupp lär sig eleven att behandla gemensamma frågor av handledande karaktär eller personliga frågor som gäller någon elev i gruppen och kan delas med de andra eleverna. Handledningens kontinuitet ska säkerställas genom att erbjuda elevhandledning på alla årskursnivåer. Vårdnadshavarna ska vid behov ges möjlighet att diskutera frågor förknippade med elevens studier och val under gemensamma möten med läraren, studiehandledaren, eleven och vårdnadshavaren.

Utöver skolan och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. För att skapa en grund för utbildnings- och yrkesval samt öka uppskattningen för arbete ska praktisk arbetslivsorientering (PRAO) ordnas för elever i årskurs 7–9 inom den grundläggande utbildningen. Eleverna ska ha möjlighet att få personliga erfarenheter av arbetslivet och olika yrken i en riktig arbetsmiljö. I samband med PRAO ska eleverna ha möjlighet att utvärdera den kunskap och de erfarenheter som de fått. PRAO ska genomföras i samarbete med de övriga läroämnena, så att de övriga läroämnenas innehåll och arbetssätt kan utnyttjas.

Handledning, differentiering och stöd i elevhandledning i årskurs 7–9

Elevernas individuella utgångsläge och behov ska beaktas i elevhandledningen. Handledningen differentieras genom att man beaktar elevernas personliga mål, erfarenheter, fritidssysselsättningar, intressen, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen vid övergångarna under elevernas studiebanan. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete är viktigt i synnerhet för att säkerställa att elever som behöver stöd och unga som riskerar att bli utan utbildning fortsätter att studera.

När det gäller elever som är i behov av stöd inleds handledningen i anknytning till fortsatta studier tillräckligt tidigt. De fortsatta studierna ska planeras i samarbete med eleven och vårdnadshavaren och vid behov mellan den mottagande läroanstalten och representanter för den grundläggande utbildningen. I planeringen beaktas elevens individuella anlag, behovet av stöd och de sysselsättningsutsikter som utbildningen möjliggör. Eleven och vårdnadshavaren erbjuds möjligheter att bekanta sig med läroanstalter som ordnar fortsatta studier som lämpar sig för eleven. Eleven och

vårdnadshavaren ges tillräcklig information om möjligheterna till fortsatt stöd i studierna efter den grundläggande utbildningen och om övriga stödformer.

Bedömning av elevens lärande i elevhandledning i årskurs 7–9

I elevhandledning ges inget vitsord som i övriga läroämnena. Bedömningen i elevhandledningen bygger på elevernas självvärdering samt på interaktiv, vägledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder.

Genom diskussion med läraren lär sig eleverna att bedöma sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter, sin funktionsförmåga, sin företagsamhet och sina resurser, hur mycket och vilken typ av stöd och handledning de behöver, sin förmåga att arbeta i grupp och sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska handledas att förstå hur värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. Eleverna ska få öva sig att bedöma sin förmåga att söka information och använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information om utbildningar och arbetslivet. Eleverna ska spurras att bedöma sin förmåga att fastställa tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika informationskällor. Eleverna ska göras medvetna om bakgrunden till olika självvärderingsmetoder och -verktyg och om hur de kan användas i deras karriärplanering. Läraren ska hjälpa eleverna att hitta instanser som erbjuder stöd- och handledningstjänster i skolan och i samhället och att utveckla sin förmåga att söka de tjänster de behöver.